

PROGRAM STRANKE SVOBODA.

**DELO ŠE NI
KONČANO!**

Svoboda
naprej!

VSEBINA

UVOD.....	5
------------------	----------

SOCIALNA DRŽAVA PO MERI SLOVENK IN SLOVENCEV.....	7
--	----------

1. TRG DELA: DOSTOJNOST, ZNANJE IN NAGRAJEVANJE	8
2. POKOJNINSKI SISTEM: PRAVIČNOST IN VZDRŽNOST	9
3. DRUŽINSKA POLITIKA IN DEMOGRAFIJA: ZAUPANJE V PRIHODNOST.....	10
4. SOCIALNA VARNOST IN BOJ PROTI REVŠČINI: DIGITALNA IN ČLOVEŠKA VARNOST	11
5. VARSTVO STAREJŠIH IN DOLGOTRAJNA OSKRBA.....	12
6. INVALIDI IN VKLJUČENOST: ENAKE MOŽNOSTI ZA VSE	13
7. STANOVANJSKA POLITIKA: INFRASTRUKTURA SVOBODE	14
8. ENAKE MOŽNOSTI - SVOBODA BITI TO, KAR SI: DRUŽBA BREZ OVIR IN STEKLENIH STROPOV	15
9. JAVNO ZDRAVSTVO V SLUŽBI LJUDI.....	16
10. DOSTOPNOST ZDRAVSTVA: V SKLADU S POTREBAMI	17
11. ZZZS KOT AKTIVNI KUPEC IN STRATEŠKI PARTNER V ZDRAVSTVU	18
12. KADRI V ZDRAVSTVU: OD IZGORELOSTI DO OPOLNOMOČENJA.....	19
13. INFRASTRUKTURA IN DIGITALIZACIJA: TEMELJI SODOBNEGA ZDRAVSTVA.....	20
14. VARNOST OSKRBE: DOSTOPNOST ZDRAVIL.....	21
15. PREVENTIVA IN AKTIVNO ŽIVLJENJE.....	22
16. DUŠEVNO ZDRAVJE: ENAKOPRAVNO, DOSTOPNO IN BREZ STIGME	23

DRUŽBA ZNANJA IN PRIHODNOSTI	25
---	-----------

1. VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE: ŠOLA ZA ŽIVLJENJE	26
2. VISOKO ŠOLSTVO IN MLADI: PROSTOR ZA TALENTE.....	28
3. KULTURA: ODPRTA, SODOBNA IN SAMOZAVESTNA	29
4. ŠPORT: AKTIVNA IN VKLJUČUJOČA DRUŽBA	30

GOSPODARSKA USPEŠNOST IN RAZVOJ 33

1. NOVA INDUSTRIJSKA POLITIKA:
STRATEŠKA AVTONOMIJA..... 34
2. DAVČNA POLITIKA:
RAZBREMENITEV ZNANJA IN DELA 35
3. STABILNE JAVNE FINANCE..... 36
4. FINANČNI SISTEM IN INOVACIJE: KAPITAL ZA RAST 37
5. VELIKI STRATEŠKI PROJEKTI: TEHNOLOŠKI PREBOJ 37
6. INTERNACIONALIZACIJA: SVET JE NAŠ TRG 38
7. DIGITALIZACIJA DRŽAVE IN DRUŽBE:
ČLOVEK V SREDIŠČU 39
8. TURIZEM: BUTIČNA DOŽIVETJA PRED KOLIČINO 40

VARNOST IN ODPORNOST DRŽAVE 43

1. ENERGETSKA NEODVISNOST:
ČISTA, DOSTOPNA IN VARNA 44
2. SODOBNA INFRASTRUKTURA:
POVEZANI S SVETOM IN MED SEBOJ 45
3. JAVNI POTNIŠKI PROMET V SLUŽBI LJUDI 47
4. ODPORNOST NA PODNEBNE
SPREMEMBE IN UREJANJE PROSTORA 47
5. KMETIJSTVO, HRANA IN GOZD:
LOKALNO, PAMETNO, NAŠE 48
6. VARSTVO NARAVE IN BIOTSKA RAZNOVRSTNOST:
ZELENI KAPITAL 50
7. ZDRAVO ŽIVLJENJSKO OKOLJE 50
8. NOTRANJA VARNOST:
NIČELNA TOLERANCA DO NASILJA 51
9. OBRAMBA IN ODPORNOST:
MIR NI SAMOUMEVEN 53
10. PRAVOSODJE:
PRAVICA NE SME ČAKATI 54
11. JAVNA UPRAVA IN DEMOKRACIJA
DRŽAVA KOT SERVIS 56
12. ZUNANJA POLITIKA:
ODLOČNA IN NAČELNA 57

VIZIJA SLOVENIJE 2030: DRŽAVA, KI JI ZAUPAMO 61

- SOCIALNA VARNOST KOT ODSKOČNA DESKA..... 61
- GOSPODARSTVO ZNANJA IN DRUŽBA POTENCIALOV 61
- VARNA IN SUVERENA DRŽAVA 62

UVOD

Dragi državljanki, dragi državljani,

po skoraj štirih letih vodenja vlade se na vas obračam z odgovornostjo in spoštovanjem. Odgovornostjo do države, katere vodenje mi je bilo zaupano, in spoštovanjem do vseh vas, ne glede na to, kako razmišljate ali koga podpirate.

Vodenje države je naloga, ki zahteva sodelovanje, premišljenost in dolgoročni pogled. V tem času smo se soočili z izzivi, kakršnih Slovenija in Evropa že dolgo nista poznali: z naravnimi nesrečami, energetske krizo, inflacijo, nestabilnimi razmerami v mednarodnem okolju in posledicami preteklih odločitev, ki so omejevale naš manevrski prostor. V takih okoliščinah je bilo treba hitro in učinkovito ukrepati.

Vse odločitve smo sprejemali z jasnim ciljem: zaščititi ljudi in zagotoviti stabilnost države. Zvišali smo plače in pokojnine, okrepili javno zdravstvo in šolstvo, znižali položnice v domovih za starejše, začeli graditi stanovanja za mlade ter povečali vlaganja v znanje, znanost in razvoj. Ob tem smo ohranili stabilno gospodarstvo in eno najnižjih brezposelnosti v Evropi. In najpomembnejše, okrepili smo varnost.

Zavedam se, da se z vsemi odločitvami mogoče ne strinjate. To je normalno v demokratični družbi. Različna mnenja in pogledi so del naše skupnosti in jih spoštujem. Kot predsednik vlade pa sem dolžan skrbeti za blaginjo celotne družbe in njeno prihodnost.

Danes je Slovenija bolj odporna, bolj predvidljiva in bolje pripravljena na izzive, ki prihajajo. Delo, ki smo ga začeli, še ni povsem zaključeno, vendar smo postavili trdne temelje za nadaljnji razvoj, večjo socialno varnost in dolgoročno stabilnost.

Pred nami so volitve. Te niso izbira med posamezniki, temveč izbira o smeri, v katero želimo peljati državo. Sam verjamem v pot sodelovanja, iskanja dogovora in solidarnosti. V pot, ki temelji na spoštovanju, ne na razdvajanjih in sovraštvu.

Kot predsednik vlade ostajam zavezan vsem državljankam in državljanom. Ne glede na svetovnonazorski pogled. Moj cilj je nadaljevati delo v korist ljudi, še naprej krepiti zaupanje v institucije in zagotoviti, da Slovenija ostane varna, svobodna in pravična družba, usmerjena v razvoj.

Hvaležen sem za zaupanje, zaupam vam, skupaj bomo vse.

S spoštovanjem,

dr. Robert Golob

predsednik Vlade Republike Slovenije

R. Golob

SOCIALNA DRŽAVA PO MERI SLOVENK IN SLOVENCEV

Socialna država kot temelj svobodne, varne in povezane skupnosti ter kakovostno, dostopno in učinkovito zdravstvo, šolstvo ter dolgotrajna oskrba

Socialna država je nujni pogoj za delovanje sodobne družbe. V Gibanju Svoboda jo razumemo kot temelj stabilne skupnosti ter kot nujno ravnovesje med varnostjo in svobodo. Javno zdravstvo je temelj te solidarnosti in ena ključnih pridobitev naše družbe.

Naš cilj je družba, ki nikogar ne pušča zadaj – ne v bolezni, ne v starosti in ne v stiski. Gradimo Slovenijo, kjer varnost ni privilegij peščice, ampak pravica vseh. Zdravje ni in ne sme postati tržno blago, kjer je kakovost oskrbe odvisna od gmotnega položaja posameznika. Zato v Gibanju Svoboda ne bomo nikoli pristali na razgradnjo javnega zdravstvenega sistema ali na tiho privatizacijo, ki slabi javne ustanove in povečuje neenakosti.

Slovenija je v zadnjem mandatu dokazala svojo odpornost. Uspešno smo prestali energetske in inflacijske šoke in uničujoče poplave. V teh težkih trenutkih se je potrdilo, da solidarnost v naši družbi dejansko živi. A zgolj odzivanje na krize ni dovolj. Prihodnost terja aktivno odpornost. Demografske spremembe, digitalizacija in podnebni izzivi zahtevajo novo definicijo socialne varnosti – takšno, ki je proaktivna, digitalna in vsem dostopna.

Prehajamo od »gašenja požarov« k strateški modernizaciji. Ne želimo pasivnosti, želimo opolnomočenje. Vsak posameznik mora imeti zagotovljene temelje – varno streho, dostopno zdravstvo in dostojno plačilo –, da lahko razvija in uresničuje svoje potenciale. To je naš novi družbeni dogovor.

Čeprav ima slovensko zdravstvo vrhunske strokovnjake in predano osebje, se sooča z resnimi izzivi: organizacijskimi neučinkovitostmi, zastarelim upravljanjem, pomanjkanjem preglednosti ter prepletanjem javnih in zasebnih interesov. Zato ne bomo zgolj krpali obstoječega stanja, temveč izvedli strateško modernizacijo, ki bo temeljila na treh ključnih usmeritvah: večji transparentnosti in digitalizaciji, jasnemu odnosu med javnim in zasebnim ter premiku od zdravljenja bolezni k aktivnemu ohranjanju zdravja in preventivi.

Naša zaveza je jasna: gradimo močno, dostopno in pravično javno zdravstvo, kjer ima vsak posameznik pravico do pravočasne in kakovostne obravnave, ne glede na socialni položaj, poznanstva ali kraj bivanja. Zdravstveni sistem mora biti osredotočen na pacienta in potrebe ljudi, ne pa na interese lobijev ali dobičke.

Naša vizija do leta 2030 je vzpostavitev sodobne, socialno-liberalne države. Države, ki ne duši z birokracijo, ampak se učinkovito odziva na potrebe ljudi.

1. TRG DELA: DOSTOJNOST, ZNANJE IN NAGRAJEVANJE

Prizadevali si bomo, da se pošteno delo pošteno plača. Ne želimo, da Slovenija tekmuje z nizkimi stroški dela, ampak z visoko dodano vrednostjo in znanjem. Razbremenimo bomo tiste, ki ustvarjajo, in zaščitili tiste, ki opravljajo najtežja dela. Socialna pomoč ne sme biti trajna potuha, ampak začasna varnostna mreža. Naš cilj je z ukrepi socialne države opolnomočiti posameznika, da se čim prej postavi na lastne noge.

Pomanjkanje delovne sile razumemo kot priložnost za izboljšanje pogojev dela. Naša naloga je ustvariti okolje, kjer se delo izplača in kjer je prehod med zaposlitvami varen. Cilj je odporen trg dela, ki temelji na znanju, zadrževanju talentov in vključevanju vseh generacij.

Boj proti begu možganov in talentov

- **Zadrževanje talentov:** Z izboljšanjem pogojev dela, hitrejšim razvojem kariere in konkurenčnim nagrajevanjem bomo v kombinaciji z ustrezno stanovanjsko politiko zadržali in privabili talentirane kadre. Preprečevanje bega možganov je ključno za našo prihodnost.
- **Več v žepu ustvarjalnih:** Trenutni davčni sistem nesorazmerno obremenjuje visoko izobražene strokovnjake, ki ustvarjajo visoko dodano vrednost. Uvedli bomo gradualno oz. postopno razvojno kapico. Spodbujali bomo sisteme nagrajevanja glede na rezultate, znanje in odgovornost.

Vseživljenjsko učenje in sklad za pravičen prehod: Zeleni prehod in umetna inteligenca bosta prinesla ukinjanje nekaterih delovnih mest, obenem pa ustvarila nova.

- **Plačana prekvalifikacija:** Vseživljenjsko učenje ne bo več le fraza. Vzpostavili bomo sistem, ki bo delavcem v panogah v zatonu omogočal pridobitev novih veščin. S tem bomo preprečili upad zaposljivosti posameznih delavcev.
- **Starejši na delovnem mestu:** Okrepili bomo mrežo centrov za usposabljanje odraslih, s poudarkom na digitalnih veščinah, da ostanejo konkurenčni na trgu dela. Spodbujali bomo aktivno staranje s prilagoditvami delovnih mest za starejše zaposlene in prenosom znanja, da bodo lahko dlje ostali delovno aktivni in zdravi. Namen je obdržati izkušene kadre čim dlje delovno aktivne.

Boj proti prekarstvu: Okrepili bomo inšpekcijski nadzor nad prikritimi delovnimi razmerji.

Sodobno zaposlovanje tujcev

- **Digitalizacija:** Postopke za pridobivanje dovoljenj bomo v celoti digitalizirali in odpravili vrste pred upravnimi enotami. Sistem bo bolj časovno predvidljiv in hitrejši. Birokracija ne sme biti ovira za gospodarstvo.

2. POKOJNINSKI SISTEM: PRAVIČNOST IN VZDRŽNOST

Pokojnine niso socialna pomoč, so zaslužno plačilo za preteklo delo. Naša zaveza je dvojna: današnjim upokojencem zagotavljamo redno usklajevanje pokojnin in varno starost, mladim pa sistem, ki bo vzdržen.

Finančna varnost upokojencev

- **Zajamčena pokojnina:** Dosegli smo, da je najnižja pokojnina za polno delovno dobo skoraj 800 evrov. Cilj je uvedba avtomatske varovalke: polna starostna pokojnina ne bi smela pasti pod prag tveganja revščine. Pri tem pa bomo skrbeli, da bo ukrep izveden tako, da ne povzroča dodatne kompresije pokojnin ter ohranja pravičnost in vzdržnost pokojninskega sistema.
- **Nova formula usklajevanja:** V letih 2026–2034 bomo pokojnine usklajevali po ugodnejši formuli (večji poudarek bo na rasti plač), da življenjski standard upokojencev ne bo zaostajal za standardom zaposlenih.
- **Zimski dodatek (božičnica):** Uvedli smo zimski letni dodatek za upokojence, ki ga bomo sistemsko uredili. Vsako leto se bo povečeval (cilj je 250 evrov do leta 2030) in bo postal stalna pravica, izplačana v decembru.
- **Vdovske pokojnine:** S sistemskimi spremembami v letu 2024 smo že zagotovili, da vdovske pokojnine ne padajo pod prag zajamčene pokojnine. Odpravili bomo krivico pri tistih vdovah in vdovcih, ki imajo lastno pokojnino, a je ta nizka.
- **Prenova drugega pokojninskega stebra in uvedba tretjega stebra:** Prenovili bomo drugi in uvedli tretji pokojninski stebel, s čimer želimo spodbujati večjo vključenost varčevalcev in večjo dolgoročno pokojninsko varnost ter posledično izboljšati materialni položaj prebivalstva po upokojitvi.

Motivacija namesto prisile

- **Bonusi za daljše delo:** Okrepili bomo sistem nagrajevanja za tiste, ki želijo delati po izpolnitvi pogojev za upokojitev. Vsako dodatno leto dela bo prineslo višji odmerni odstotek (bonus na pokojnino).
- **Delo upokojencev:** Nadaljevali bomo z zniževanjem prispevkov za dodatno delo upokojencev. Zavedamo se, da so ob pomanjkanju kadrov izkušnje upokojencev, ki znanje in izkušnje predajajo mlajšim generacijam, še bolj dragocene.

3. DRUŽINSKA POLITIKA IN DEMOGRAFIJA: ZAUPANJE V PRIHODNOST

Odločitev za starševstvo je tesno povezana z zaupanjem v prihodnost. Tega zaupanja v Gibanju Svoboda ne bomo gradili z moralizirajočimi floskulami o »tradiciji«, temveč z varnostjo in konkretnimi koraki: z dostopnostjo nepremičnin, vrtcem za vsakega otroka, varno zaposlitvijo staršev ter kakovostjo življenja.

Slovenija se, tako kot večina Evrope, sooča z demografskimi izzivi. Demografija pa je veliko več kot statistika. V Gibanju Svoboda se zavedamo, da rodnosti ni mogoče spodbuditi z enkratnimi dodatki ali moraliziranjem, temveč le z dolgoročno stabilnimi življenjskimi pogoji in varnim ter podpornim okoljem, ki spodbuja starševstvo. Starši potrebujejo predvidljivost in sistem, ki jim nudi oporo na vsakem koraku – od rojstva otroka do njegove osamosvojitve.

Usklajevanje poklicnega in družinskega življenja: Sodobni starši so zaradi tehnološkega napredka bolj kot kdaj prej izpostavljeni pričakovanjem stalne dosegljivosti, kar pomembno vpliva tudi na družinsko življenje.

- **Zaščita kariere po porodniški odsotnosti:** Vrnitev s starševskega dopusta pogosto spremlja tiha diskriminacija. Uvedli bomo ustrezne zakonske varovalke, ki bodo v teh primerih preprečevale premestitev na slabše delovno mesto ali znižanje plače v obdobju 12 mesecev po vrnitvi. Materinstvo ne sme predstavljati ovire v poklicni karieri in biti predmet diskriminacije.
- **Aktivno očetovstvo:** S kampanjami in finančnimi spodbudami (višja nadomestila za deljeni dopust) bomo spodbujali očete k aktivnejšemu koriščenju starševskega dopusta. Raziskave kažejo, da prisotnost očeta v zgodnjem otroštvu pozitivno vplivajo na razvoj otroka in razbremenitev partnerk.

Vrtci in šola – brezskrbno otroštvo

- **Vrtec za vsakega otroka:** Nedopustno je, da so starši v negotovosti glede razpoložljivih mest v vrtcu. Z državnim sofinanciranjem investicij v širjenje zmogljivosti bomo zagotovili, da bodo občine zagotovila prostor v vrtcu za vsakega otroka, starejšega od 11 mesecev.
- **Brezplačna in zdrava šolska prehrana:** Postopno bomo uvedli brezplačno šolsko prehrano za osnovnošolce in zagotovili ustrezne infrastrukturne pogoje. Pri tem bomo vztrajali na kakovosti in prednost dajali lokalni, ekološki in zdravi hrani.
- **Univerzalni otroški dodatek:** Preučili bomo preoblikovanje otroškega dodatka v univerzalno pravico otroka. Naš cilj je sistem, ki bo neodvisen od statusa staršev in bo otroke obravnaval enakopravno. S tem prehajamo k modelu, ki ga poznajo najnaprednejše socialne države, kot sta Nemčija in Švedska.

Podpora v skupnosti

- **Mreža podpore:** Razširili bomo mrežo podpornih programov (svetovalnice, šole za starše, psihosocialna pomoč) in poskrbeli za stabilno financiranje in za njihovo dostopnost v vseh regijah.

4. SOCIALNA VARNOST IN BOJ PROTI REVŠČINI: DIGITALNA IN ČLOVEŠKA VARNOST

Socialna pomoč ne sme biti birokratska past. Ko je človek v stiski, ne potrebuje kupa papirjev. Digitalizacija mora služiti človeku, pomoč pa mora priti hitro, diskretno in do tistih, ki jo zares potrebujejo.

Trenutni sistem socialne pomoči je preveč kompleksen in rigid. Ljudje pogosto ne vedo, kaj jim pripada, ali pa obupajo zaradi zapletenih birokratskih postopkov. Socialni sistem mora biti pregleden in učinkovit ter ljudem zagotavljati varnostno mrežo, ki preprečuje zdrse v revščino. Njegov namen pa mora biti tudi spodbujanje samostojnosti in vključevanja v družbo, ne pa ustvarjanje dolgotrajne odvisnosti.

Boj proti revščini

- **Revščina starejših žensk:** Med najbolj ranljivimi skupinami so predvsem samske upokojenke z nizkimi pokojninami. Zato bomo preučili možnost uvedbe posebnega varstvenega dodatka, ki bi bil upravičencem dostopnejši, administrativno enostavnejši in povezan z manj tveganji glede posegov v premoženje.
- **Energetska revščina:** Vzpostavili bomo trajen mehanizem za hitro ukrepanje ob cenovnih šokih.
- **Prevozna revščina:** Še naprej bomo zagotavljali brezplačen javni prevoz za upokojenke, in invalide.
- **Aktivacija:** Socialno pomoč bomo povezovali z zaposlovanjem, da transferji naj postanejo odskočna deska za vključitev v družbo.
- **Enotna dostopna točka in informiranost:** Okrepili bomo informiranost upravičencev, da bodo podporni ukrepi dejansko dosegli tiste, ki jih najbolj potrebujejo, a jih pogosto ne znajo ali ne zmorejo uveljaviti. Ljudje morajo imeti jasne informacije, kam se lahko obrnejo, pomoč in svetovanje pa morata biti dostopna tudi v lokalnem okolju. Zato bomo okrepili terenske socialne storitve, vključno z mobilnimi ekipami, ter razširili obseg pomoči na domu.

Avtomatizirana socialna država

- **Informativni izračun pravic:** Vzpostavili bomo sistem, podoben informativnemu izračunu dohodnine. Ker država že razpolaga s podatki o dohodkih, bodo centri za socialno delo upravičencem proaktivno posredovali informativni izračun pripadajočih pravic, denimo otroškega dodatka ali subvencije vrtca. Tako bomo zmanjšali administrativne ovire, odpravili nepotrebne vloge in napake ter ljudem omogočili dostop do pomoči brez občutka nelagodja.
- **Enotna socialna kartica:** Vsi transferji (državna štipendija, malica, prevoz, socialna pomoč itd.) naj bodo združeni na enem digitalnem mestu (v e-Denarnici).
- **Digitalizacija:** Prizadevali si bomo za nadaljnjo poenostavitev in digitalizacijo postopkov za uveljavljanje socialnih pravic z zmanjševanjem administracije in avtomatizacijo odločanja.

5. VARSTVO STAREJŠIH IN DOLGOTRAJNA OSKRBA

Vsak si zasluži varno in dostojno starost v zavetju svojega doma. Nihče ne bi smel biti prisiljen oditi v dom za starejše zgolj zato, ker si ne more privoščiti pomoči na domu. Z zagotovljenim financiranjem pomoči na domu bomo poskrbeli, da naši starši in stari starši nikoli ne bodo ostali sami in brez oskrbe. Starost ne sme biti sinonim za osamljenost. Z uveljavitvijo dolgotrajne oskrbe vračamo dostojanstvo.

S sprejetjem Zakona o dolgotrajni oskrbi smo postavili temelje in po 20 letih čakanja končno vzpostavili sistem dolgotrajne oskrbe. V prihodnjem mandatu bo reforma dolgotrajne oskrbe v celoti zaživel.

Oskrba na domu kot prioriteta

- **Staranje v zavetju doma:** Večina starejših želi ostati doma. Okrepili bomo mrežo javne službe pomoči na domu in integrirali socialno ter zdravstveno oskrbo. Cilj je, da je pomoč dostopna ljudem v vsakem kraju, tudi v manjših vaseh, ter da je na voljo tudi ob vikendih in praznikih, ko so stiske pogosto največje.
- **Fleksibilna košarica:** Zavedamo se pomanjkanja kadra, zato bomo uvedli hibridni model: upravičenec bo lahko kombiniral profesionalno oskrbo (npr. oskrba na domu v obsegu dveh ur na dan) in denarni prejemek za preostanek pravic, s katerim bo plačal pomoč sosedu, sorodniku ali drugega pomočnika. Na ta način sistem postane življenjski in prilagodljiv.
- **e-Oskrba:** Vsak upravičenec do dolgotrajne oskrbe in vsi starejši od 80 let bodo imeli možnost uporabe pametne zapestnice za klic na pomoč (s pritiskom na gumb) in obeska za okoli vratu (z gumbom in senzorjem padca), ki sta povezana s 24-urnim asistenčnim centrom.
- **Birokracija ne sme dušiti pomoči:** Koordinatorje dolgotrajne oskrbe bomo razbremenili administrativnih nalog in slednje digitalizirali, da se bodo lahko koordinatorji posvetili izključno delu z uporabniki in organizaciji pomoči na terenu.

Kadrovske razmere za oskrbo: Brez ljudi ni oskrbe. Poklic negovalca in oskrbovalca je bil desetletja podcenjen.

- **Boljši pogoji dela:** Plačna reforma v javnem sektorju je že prinesla finančne dvige, a z izboljševanjem pogojev dela bomo nadaljevali.
- **Usposabljanje tuje delovne sile:** Vzpostavili bomo etičen in organiziran sistem zaposlovanja tujih kvalificiranih delavcev (z obveznim intenzivnim tečajem slovenskega jezika in strokovnim usposabljanjem pred začetkom dela).
- **Podpora družinskim oskrbovalcem:** Družinski člani, ki skrbijo za svoje starše in bližnje, so eden ključnih stebrov sistema dolgotrajne oskrbe. Z zakonodajo smo jim že zagotovili plačilo prispevkov ter pravico do 21 dni plačane nadomestne oskrbe letno. V prihodnje bomo vzpostavili tudi namensko mrežo negovalnih postelj za oddih, ki bo družinskim oskrbovalcem omogočila potrebno razbremenitev. Preučili bomo tudi uvedbo pravice do varne vrnitve na delovno mesto po zaključku obdobja oskrbovanja, po vzoru starševskega dopusta, da oskrbovalci ne bi izgubili socialne varnosti.

Demenca in paliativna oskrba

- **Nacionalni program za demenco:** Razširili bomo programe za zgodnje prepoznavanje demence in podporo svojcem. Podpirali in širili bomo mrežo demenci prijaznih točk in dnevnih centrov, specializiranih za osebe z demenco, ki potrebujejo specifično varnost in obravnavo.

Paliativna oskrba: Dostojno slovo je pravica. Okrepili bomo mobilne paliativne time, ki obiskujejo neozdravljivo bolne na domu in jim lajšajo bolečine, da lahko zadnje dni preživijo med svojimi bližnjimi, ne v bolnišnici.

Ustanovitev javnega zavoda Hospic Slovenija.

6. INVALIDI IN VKLJUČENOST: ENAKE MOŽNOSTI ZA VSE

Invalidnost ne sme biti okoliščina, ki bi posamezniku omejevala možnosti za kvalitetno življenje in uresničevanje svojih potencialov

Premikamo se od zgolj medicinskega pristopa k sodobnemu socialnemu modelu, ki izhaja iz tega, da so največja ovira za invalide pogosto fizične, družbene in sistemske prepreke v okolju. Naša naloga je, da te ovire odpravljamo in omogočimo enake možnosti za vse.

Osebna asistenca in samostojno življenje

- **Reforma osebne asistenc:** Sistem osebne asistenc je bil velik dosežek, a se sooča z izzivi. Prenovili ga bomo tako, da bo dolgoročno vzdržen. Preprečevali bomo zlorabe (npr. fiktivne družinske pomočnike), hkrati pa povečali število ur za tiste najtežje invalide, ki brez pomoči ne morejo vstati iz postelje ali se zaposliti.
- **Deinstitucionalizacija:** Naš cilj je zmanjšanje števila ljudi v velikih institucijah. Spodbujali bomo manjše bivalne skupnosti v običajnih soseskah, kjer invalidi živijo s podporo, a samostojno.
- **Načelo »ure sledijo uporabniku«:** Uporabnik bo imel pravico do določenega števila ur pomoči, ki jih bo lahko prenosljivo koristil pri različnih izvajalcih ali v različnih programih, ne da bi bil vezan na eno institucijo. Prav tako bomo v sodelovanju z zdravstvom končno poenotili kategorizacijo invalidnosti, da invalidom ne bo treba za vsako pravico znova dokazovati statusa pred različnimi komisijami.

Dostopnost in zaposlovanje

- **Univerzalna dostopnost:** V prizadevanjih za zagotovitev enakih možnosti invalidov bomo uvedli stroge časovnice in roke, do katerih morajo biti vsi javni objekti (šole, sodišča, občine) fizično dostopni za invalide. Za kršitelje bomo uvedli kazni, ki se bodo stekale v sklad za prilagoditve.
- **Kvote in zgled države:** Javna uprava mora biti zgled vključujoče družbe. Okrepili bomo zaposlovanje invalidov v državnih organih in podjetjih v državni lasti. Namesto da bi sistem reševali s plačevanjem penalov zaradi neizpolnjevanja kvot, bomo ustvarjali pogoje za dejansko zaposlovanje in vključevanje na delovnem mestu.

Duševno zdravje: tiha epidemija

- **Centri za otroke in mladostnike:** V vsaki statistični regiji bomo odprli Center za duševno zdravje otrok in mladostnikov. Čakalne dobe za prve preglede pri pedopsihiatrih in kliničnih psihologih bomo z interventnimi ukrepi prepolovili.
- **Destigmatizacija:** Z nacionalnimi programi bomo še okrepili zavedanje, da je skrb za duševno zdravje enako pomembna kot skrb za fizično zdravje. Psihoterapija mora postati dostopna v okviru javnega zdravstva, ne pa ostajati privilegij tistih, ki si lahko privoščijo samoplačniške storitve.

7. STANOVANJSKA POLITIKA: INFRASTRUKTURA SVOBODE

Stanovanjska politika je naša prioriteta. Dom je namreč pravica, ne privilegij. Stanovanjska kriza je tiha katastrofa našega časa. Z obdavčitvijo praznih investicijskih stanovanj, omejevanjem kratkoročnih najemov in gradnjo javnih najemnih stanovanj bomo odgovorili na izziv naraščajočih najemnin in mladim omogočili, da si ustvarijo dom.

Bivališče je osnovna človekova potreba, brez katere ni mogoče graditi družine, kariere ali varne starosti. V Gibanju Svoboda zavračamo logiko, da trg sam ureja stanovanjsko vprašanje. Trg je v zadnjih 30 letih ustvaril le visoke dobičke za investitorje in nevzdržne stiske v družbi. Stanovanjsko politiko zato razglajamo za prioriteto. Naš cilj je jasen: do leta 2030 zagotoviti, da stroški bivanja ne bodo presegali 30 % razpoložljivega dohodka gospodinjstva, in vzpostaviti robusten javni steber, ki bo sooblikoval cene na trgu.

Robustna javna gradnja – 20.000 stanovanj do leta 2035: Država prevzema vlogo graditelja. Ne bomo se zanašali le na zasebne investitorje, ki pogosto gradijo predvsem luksuzna stanovanja.

- **Dokapitalizacija in sistemski viri:** Stanovanjskemu skladu Republike Slovenije (SSRS) zagotavljamo stabilen, zakonsko določen vir financiranja v višini do 100 milijonov evrov letno. To ni več predmet vsakoletnih proračunskih pogajanj, temveč sistemska zaveza. S tem denarjem bo SSRS skupaj z občinskimi skladi zagnal množično gradnjo po vsej Sloveniji.
- **Vključevanje investitorjev:** Razvoj partnerstev z institucionalnimi investitorji (npr. Evropske finančne institucije, banke, pokojninskimi skladi, zavarovalnicami) za gradnjo dolgoročno dostopnih najemnih stanovanj, kjer je javni interes jasen, donos za vzdrževanje fonda in partnerje pa predvidljiv in stabilen.
- **Zemljiška politika:** Država bo še naprej zagovarjala prenos primernih državnih zemljišč po neprofitnih cenah za gradnjo javnih najemnih stanovanj. Omejili bomo razprodajo državnih zemljišč za gradnjo trgovskih centrov.
- **Sprememba namembnosti javnih stanovanj:** Vzpostavili bomo model, kjer javna najemna stanovanja niso namenjena le socialno ogroženim, temveč predvsem srednjemu razredu. Spremenjeni kriteriji bodo dali prednost mladim družinam in kadrovskim stanovanjem za defecitarne poklice mladi zdravniki, negovalci, vzgojitelji, učitelji, policisti, inženirji, raziskovalci, itd.).
- **Pospešitev postopkov in spodbude občinam:** Še naprej bomo skrajševali postopke in odpravljali administrativne ovire pri umeščanju v prostor in pridobivanju gradbenih dovoljenj za stanovanjsko gradnjo javnih in zasebnih investitorjev. Pri tem ne bomo nižali standardov bivanja ali okoljskih zahtev.

Aktivacija praznih stanovanj – obdavčitev in spodbude: V Sloveniji je po različnih ocenah več 10.000 praznih stanovanj, ki služijo kot »naložbeno zlato«. To je v času stanovanjske krize družbeno nesprejemljivo.

- **Progresivni davek na prazna stanovanja:** Uvedli bomo davek na nepremičnine, ki bo bolj obremenil tista stanovanja, ki niso dom in niso oddana v dolgoročni najem, ampak jih posamezniki kopičijo kot naložbe.
- **Javna najemna služba 2.0:** Lastnikom praznih stanovanj, ki se bojijo tveganj pri oddajanju, bomo omogočili varnost pri oddaji. Država bo preko prenovljene javne najemne službe najela njihovo stanovanje, jamčila za redno plačilo najemnine in vzdrževanje ter ga oddala naprej. Lastnik bo s tem pridobil varnost in manjšo davčno obremenitev, družba pa stanovanje.
- **Davčne spodbude:** Uvedli bomo spodbude za vključitev presežnih stanovanj na trg in znižanje davčne stopnje za dolgoročni najem s prijavljenimi najemniki.

Regulacija trga in kratkoročnih najemov: Omilili bomo vpliv oddajanja nepremičnin v turistične namene za turizem na dostopnost prebivališč za državljane.

- **Omejitev dni in dovoljenja:** Sprejeli smo zakonodajo, ki občinam omogoča omejitev kratkoročnega oddajanja v stanovanjskih blokih in soseskah, kjer primanjkuje stanovanj.
- **Register najemnih pogodb:** Vzpostavili bomo pregleden register najemnih pogodb in cen. Najemjemalci bodo vedeli, kakšna je poštena cena, država pa se bo lažje spopadala z oddajanjem stanovanj na črno.

Stanovanjske zadruge in mladi

- **Zakon o stanovanjskih zadrugah:** Po vzoru Züricha bomo spodbujali razvoj stanovanjskih zdruget, neprofitnih skupnosti, kjer stanovalci skupaj gradijo in upravljajo stavbo.
- **Jamstvena shema za prvi dom:** Za mlade zaposlene, ki so kreditno sposobni, a zaradi visokih najemnin ne morejo privarčevati za polog, bo država zagotovila jamstvo za najem prvega stanovanjskega kredita.
- **Gradnja študentskih domov:** Zagotovili bomo 1.500 novih študentskih postelj, ker študij ne sme biti privilegij tistih, ki si lahko privoščijo visoke zasebne najemnine.

8. ENAKE MOŽNOSTI - SVOBODA BITI TO, KAR SI: DRUŽBA BREZ OVIR IN STEKLENIH STROPOV

V svobodni družbi tvoj spol, tvoja starost ali tvoja osebna okoliščina ne smejo določati tvoje usode.

Naša zaveza je jasna: pravica ženske, da svobodno odloča o svojem telesu, je v Sloveniji ustavna kategorija in bo pod našo vlado ostala nedotakljiva. Stekleni stropi so tu zato, da jih razbijemo. Nasilje ni zasebna stvar, je zločin, ki ga država ne sme tolerirati.

Slovenija se rada pohvali z enakostjo, a statistika pogosto prikriva realnost. Res je, da imamo majhno plačno vrzel, a ženske še vedno opravijo večino neplačanega skrbstvenega dela doma in redkeje zasedajo najvišja mesta odločanja.

Naša vizija je družba, kjer so možnosti resnično enake za vse – ne glede na spol, narodnost, veroizpoved, spolno usmerjenost ali starost.

Do leta 2030 bo Slovenija država, kjer bo samoumevno, da ženska vodi največje podjetje, da oče ostane doma z bolnim otrokom in da se v javnosti nihče ne boji svojega partnerja držati za roko. Enake možnosti niso le »ženska tema«. So pogoj za pravično družbo, ki izkoristi ves svoj potencial.

Pravice žensk – nedotakljive in svobodne: Pravice žensk so človekove pravice. V času, ko smo v svetu priča zaskrbljujočim procesom nazadovanja in omejevanju reproduktivnih pravic, bo Slovenija ostala svetilnik svobodne izbire.

- **Svobodno odločanje o rojstvu otrok:** 55. člen ustave bomo branili z vsemi sredstvi. Zagotovili bomo, da bo dostop do ginekoloških storitev in prekinitve nosečnosti varen, brezplačen in dostopen v vseh regijah.
- **Ničelna toleranca do nasilja:** Nasilje nad ženskami in v družini ni zasebna stvar, temveč resno kaznivo dejanje. Okrepili bomo sistem zaščite žrtev ter policiji in sodiščem zagotovili ustrezno podlago za hitrejša izrekanja ukrepov prepovedi približevanja in takojšnje ukrepanje, kadar je ogrožena varnost posameznic in družin.

Ekonomsko opolnomočenje in vodenje: Talent nima spola. Ženske so v povprečju bolj izobražene od moških, a zasedajo manj kot četrtino mest v upravah največjih podjetij.

- **Ženske na vodilnih mestih:** Spodbujali bomo mehanizme za uravnoteženo zastopanost spolov v organih odločanja. Država mora predstavljati biti zgled.

- **Pravičnejša delitev skrbstvenega dela:** Ženske še vedno opravijo »drugo izmeno« doma (kuhanje, čiščenje, skrb za otroke in starejše). Z aktivno promocijo očetovskega dopusta in dostopnimi javnimi storitvami (vrtci, dolgotrajna oskrba) bomo razbremenili ženske, da bodo lahko enakopravno gradile kariero.
- **Odprava stereotipov:** Že v vrtcih in šolah bomo s posodobljenimi učnimi načrti spodbujali dekleta za poklice prihodnosti (po zgledu STEM – znanost, tehnologija, inženirstvo, matematika) in fante za poklice v oskrbi in izobraževanju.

Enakost ne glede na osebne okoliščine: Gibanje Svoboda je stranka vseh. Borimo se proti vsakršni diskriminaciji.

- **LGBTIQ skupnost:** Po zgodovinski izenačitvi pravic istospolnih parov bomo nadaljevali z ustvarjanjem varnega okolja. Sistematično bomo preganjali sovražni govor in zločine iz sovraštva. Vsak ima pravico ljubiti, kogar želi, brez strahu pred napadi na ulici, na spletu ali v kateremkoli drugem okolju.
- **Boj proti starizmu:** Starost ne sme biti razlog za odrinjenost. Diskriminacija starejših je v Sloveniji na papirju prepovedana, v praksi pa vsakodnevna. Starejši ne dobijo kredita za obnovo stanovanja ali zavarovanja zgolj na podlagi letnice rojstva, čeprav so finančno sposobni. Z novelo zakonodaje bomo zahtevali individualno presojo kreditne sposobnosti. Starost ne sme biti edini povod za zavrnitev. Uvedli bomo davčne spodbude za podjetja, ki zaposlujejo ali ohranjajo v delovnem razmerju starejše delavce, ter programe t. i. »mentorstva«, s pomočjo katerih bodo starejši plačani za prenos znanja na mlajše delavce.
- **Narodne skupnosti in manjšine:** Ohranili in krepili bomo pravice italijanske in madžarske narodne skupnosti ter romske skupnosti, pri čemer bomo vztrajali pri načelu »pravice in dolžnosti«.

9. JAVNO ZDRAVSTVO V SLUŽBI LJUDI

Ključni izziv slovenskega zdravstva ni konflikt med zdravniki in pacienti, temveč vprašanje jasnih pravil in odgovornosti v sistemu.

V preteklih letih se je meja med javnim interesom in zasebnimi interesi pogosto zabrisala, kar je oslabilo zaupanje in učinkovitost sistema. Gibanje Svoboda želi to mejo ponovno jasno začrtati, in sicer tako, da bo zdravstveni sistem v prvi vrsti služil pacientu ter krepil javno zdravstvo kot temelj solidarnosti.

Zdravnik, zaposlen v javnem zavodu, mora delovati samo v korist pacienta. Nesprejemljivo je, da bi zaposleni v javni bolnišnici ustvarjal čakalne vrste, nato pa iste paciente obravnaval v svoji popoldanski zasebni praksi. Temu smo v tem mandatu z zakonskimi spremembami že napovedali konec, v prihodnjem pa bomo ukrepe dokončno uveljavili v praksi.

Prioriteta je matična hiša (uveljavitev Zakona o zdravstveni dejavnosti): Soglasje za delo pri drugem izvajalcu ne bo avtomatizem, temveč upravljavski instrument. Izdano bo le pod jasnimi in preverljivimi pogoji: da so obveznosti v matičnem zavodu v celoti opravljene, da dodatno delo ne poslabša dostopnosti in organizacije dela ter da ni konflikta interesov ali škode za javni zavod. Vpeljali bomo enotna merila za izdajo soglasij, časovno omejitve, obvezno evidentiranje ur in transparentnost, okrepljen nadzor ter učinkovite sankcije ob kršitvah. Cilj je preprost: omogočiti ustavno dopustno dodatno delo, vendar na način, ki ne prazni javnega sistema in ne podaljšuje čakalnih dob.

Konkurenčna prepoved in preprečevanje preusmerjanja: Okrepili bomo nadzor nad spoštovanjem konkurenčne prepovedi in etičnih standardov. Zdravniki, zaposleni v javnem zdravstvenem sistemu, ne smejo izkoriščati svojega položaja za ustvarjanje nelojalne konkurence. Posebno pozornost bomo namenili preprečevanju praks, pri katerih so pacienti izpostavljeni pritiskom, namigovanjem ali implicitnemu pogojevanju zdravstvene obravnave z uporabo samoplačniških storitev. Odločitev za samoplačniško storitev mora biti vedno svobodna, informirana in brez občutka prisile. Javni sistem ne sme služiti kot bazen za nabiranje strank zasebnih ordinacij.

Spodbude za delo v domačem zavodu: Naš cilj ni omejevanje zdravnikov, temveč krepitev javnih zavodov. Zavedamo se, da mnogi želijo delati več in da mora sistem to znati omogočiti na način, ki koristi tudi pacientom in javnemu zdravstvu. Zato bomo uvedli poseben model nagrajevanja, ki bo zdravstvenim timom omogočil, da popoldne operirajo in pregledujejo v svoji bolnišnici, na naši vrhunski opremi. S tem bomo povečali izkoriščenost javnih kapacitet, okrepili javni sistem, denar ohranili v bolnišnicah in pacientom zagotovili varno bolnišnično obravnavo brez dodatnih doplačil.

Transparentnost dela: Evidenca prihoda na delo ni dovolj. Vedeti moramo, kaj je bilo v delovnem času opravljeno. Z vzpostavitvijo digitalne sledi storitev in spremljanjem obremenjenosti dela bomo prekinili prakso »praznih operacijskih dvoran. Transparentni podatki so osnova za variabilno nagrajevanje. Zdravnik, ki v javnem zavodu prevzema najtežje primere in opravi več dela, mora biti za to bistveno bolje plačan kot tisti, ki zgolj izpolnjuje minimum. Kriteriji za to so že bili sprejeti.

Koncesije le kot dopolnilo, ne pravilo: Koncesionarji so del javne zdravstvene mreže in zanje morajo veljati ista pravila kot za javne zdravstvene zavode (tudi npr. dežurno delo). Koncesija je način opravljanja javne službe, ne pravica do zasebnega dobička, kar smo v tem mandatu jasno opredelili s sprejetimi spremembami Zakona o zdravstveni dejavnosti.

Enake obveznosti za enak denar: Kdor želi koncesijo, mora prevzeti tudi svoj delež odgovornosti za delovanje sistem, ki mora učinkovito delovati 24 ur na dan, vse dni v tednu, kar določa že sprejeta zakonodaja.

Ničelna toleranca do korupcije pri nabavah: Zdravstvo ne sme biti bankomat za dobavitelje medicinske opreme in posrednike, ki si desetletja delijo milijonske marže.

Standardizacija in skupna naročila: Prekinili bomo drobljenje naročil, ki omogoča lokalne monopole. Z vzpostavitvijo skupnih javnih naročil na ravni države za draga zdravila in ključno opremo bomo izkoristili kupno moč države in dosegli količinske popuste.

Čim manj posrednikov: Kjer bo to mogoče, bomo vzpostavili bolj neposredne in pregledne nabavne poti od proizvajalcev ter zmanjšali vlogo nepotrebnih posrednikov, ki ne prispevajo dodane vrednosti, temveč zgolj zvišujejo stroške. Hkrati se bomo zavzemali za to, da se čim manj drobi javna naročila, in se zavzemali, da se skupna javna naročila za drago medicinsko opremo v večji meri izvajajo tudi na ravni Evropske unije, saj lahko s skupnim nastopom dosežemo boljše pogoje in večjo učinkovitost porabe javnih sredstev.

10. DOSTOPNOST ZDRAVSTVA: V SKLADU S POTREBAMI

Večja dostopnost sistema. Nedopustno je, da prebivalci, ki vse življenje plačujejo prispevke za zdravstveno varstvo, ne pridejo do zdravnika, ko ga potrebujejo.

Dolge čakalne dobe niso zgolj posledica pomanjkanja denarja ali kadra, temveč tudi odraz organizacijskih neučinkovitosti, neustreznih spodbud v sistemu plačevanja in pomanjkanja preglednosti. Naš odgovor zato ni prelaganje rešitev na zasebni trg, temveč temeljita modernizacija in boljša organizacija javnega zdravstvenega sistema. Cilj je jasen: krajše čakalne dobe, večja učinkovitost in dostopna zdravstvena oskrba za vse.

Enotni centralni sistem naročanja: Ukinili bomo nepregledne čakalne seznime po posameznih bolnišnicah. Vzpostavili bomo enoten centralni sistem naročanja: ko osebni zdravnik izda napotnico, bodo v sistemu pacientu na razpolago možni termini, med njimi tudi prvi prosti termin *kjerkoli* v javni mreži. V sistem bodo vpisani vsi razpoložljivi termini in ne le nekateri – število terminov posameznih izvajalcev glede na število kadra bo v sistemu jasno beleženo in ga bo mogoče primerjati med izvajalci.

Uvedba kriterijev za napotovanje

Skupaj s stroko bomo pripravili in uvedli jasne kriterije za napotovanje pacientov na zdravstvene storitve, ki bodo temeljili na strokovnih merilih in zdravstvenih potrebah pacientov. S tem bomo zagotovili bolj pravičen dostop do specialistične obravnave ter zmanjšali nepotrebne napotitve in skrajšali čakalne dobe. Postopki napotovanja bodo transparentni, digitalno podprti in usmerjeni v pravočasno obravnavo pacientov glede na njihove potrebe.

Uvedba kliničnih poti in standardov: Dostopnost ne pomeni le hitrosti, temveč tudi enakost obravnave. To pomeni, da bo vsak pacient z enakimi potrebami – bodisi v UKC Ljubljana bodisi v Splošni bolnišnici Brežice – deležen natančno določenega zaporedja preiskav in enake kakovosti zdravljenja. S tem bomo preprečili podvajanje preiskav in »tavanje« pacientov po sistemu.

Aktivno upravljanje čakalnih seznamov: Do 20 % terminov danes ostane neizkoriščenih, ker pacienti ne pridejo na dogovorjen termin, ali pa so na seznamu, čeprav so bili že obravnavani. Uporabljali bomo aktivne klicne centre in digitalna orodja za sprotno preverjanje in potrjevanje terminov,, hkrati pa bolnišnicam naložili odgovornost, da neizkoriščene termine takoj ponudijo naslednjemu v vrsti.

Boljša pretočnost: Urgentne centre bomo razbremenili z vzpostavitvijo mreže satelitskih urgentnih centrov v vseh zdravstvenih regijah. Vzpostavili bomo javni zavod za nujno medicinsko pomoč kot steber univerzalno dostopne nujne oskrbe ter regijske zdravstveno reševalne centre. Določili bomo protokole obravnave v urgentnih centrih za zagotavljanje boljše pretočnosti.

11. ZZZS KOT AKTIVNI KUPEC IN STRATEŠKI PARTNER V ZDRAVSTVU

Naloga ZZZS ne bo več le »pokrivanje stroškov«, temveč nakup čim večje količine zdravja za vplačan denar.

Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ZZZS) upravlja z več kot 6 milijardami evrov javnega denarja. Danes deluje pretežno kot pasivni računovodja (»blagajna«), ki zgolj preverja pravilnost računov in plačuje pavšale. Takšen sistem omogoča neracionalnost in ne spodbuja odličnosti.

Naša reforma bo ZZZS preoblikovala v aktivnega kupca zdravstvenih storitev. Njegova naloga ne bo več le »pokrivanje stroškov«, temveč nakup čim večje količine zdravja za vplačan denar.

Spodbujanje uspešnosti: Bolnišnice bomo razvrstili glede na uspešnost. Tiste, ki bodo dosegale nadpovprečne rezultate (manj zapletov, hitrejšo rehabilitacijo in večja kakovost obravnave pacientov), bodo finančno nagrajene, dobre prakse pa bomo prenašali na manj uspešne.

Plačilo za celostno obravnavo: Pri kroničnih boleznih ne bomo več plačevali vsakega pregleda posebej, ampak »paket oskrbe«. S tem bomo izvajalce spodbudili, da bo obravnava celovitejša in učinkovitejša.

Aktivna pogajanja za cene materialov in zdravil: ZZZS je največji kupec v državi in mora to moč izkoristiti. Ne sme biti talec farmacevtskih in dobaviteljskih lobijev. Zavodu bomo dali večja pooblastila in naloge za neposredna pogajanja s proizvajalci. Uvedli bomo sistem najvišje priznane vrednosti za medicinske pripomočke, ki bo temeljil na cenah v primerljivih državah EU. ZZZS ne bo smel priznati plačila za material, ki bi drastično odstopal od evropskega povprečja.

Nadzor nad upravičenostjo storitev: Aktivni kupec mora vedeti, kaj kupuje. Z digitalizacijo bomo ZZZS omogočili avtomatiziran nadzor v realnem času. Sistem bo z uporabo umetne inteligence v okviru finančno-zavarovalniških nadzorov zaznaval anomalije (npr. nenavadno visoko število napotitev določenega zdravnika, podvajanje receptov, zaračunavanje storitev, ki niso bile opravljene). Nadzor ne bo več administrativen, ampak vsebinski, kar smo uvedli z interventno zakonodajo v letu 2025.

Transparentno upravljanje zavoda: ZZZS ne sme biti poligon za interesne spopade med sindikati, delodajalci in politiko, kjer pacient na koncu tisti, ki je oškodovan. Posodobili bomo upravljanje zavoda v smeri večje strokovnosti in operativnosti. Vodstvo ZZZS bo moralo prevzeti odgovornost za dostopnost storitev – če zavarovanci ne pridejo do storitev, za katere plačujejo, je »zavarovalnica« odgovorna za to, da poišče rešitev (tudi v tujini ali pri koncesionarjih), ne pa, da breme nosi pacient.

12. KADRI V ZDRAVSTVU: OD IZGORELOSTI DO OPOLNOMOČENJA

Ljudje so srce sistema.

Brez motiviranega zdravstvenega tima (zdravnic in zdravnikov, medicinskih sester in bratov, negovalk in negovalcev) zdravnikov, sester in drugega osebja so še tako moderno opremljeni in prenovljeni prostori prazni. Danes so naši zdravstveni delavci preobremenjeni, pogosto z opravili, ki ne zahtevajo njihove vrhunske izobrazbe. Rešitev ni le v plačah, temveč v pametni organizaciji dela.

Sistemska razbremenitev – vsak naj dela to, kar najbolje zna: Slovenija ima premalo zdravnikov, da bi njihov čas izgubljali pri administrativnih delih. Ambulante družinske medicine in specialistične ambulate opremljamo z dodatnimi zdravstvenimi administratorji, ki prevzemajo nekatera administrativna bremena. Zdravnik se mora večino časa posvetiti pacientom in zdravljenju. Del kompetenc bomo z zdravnikov tudi prenesli na diplomirane medicinske sestre, denimo po vzoru referenčnih ambulant, kar med drugim pomeni samostojno vodenje stabilnih kroničnih bolnikov, predpisovanje določenih medicinskih pripomočkov in izvajanje preventivnih pregledov.

Novi poklici v zdravstvu: Zdravstveni sistem bomo postopno odprli za nove strokovne profile, ki jih prinašajo digitalizacija, personalizirana medicina in sodobni pristopi k preventivi. Okrepili bomo vloge na področjih analitike zdravstvenih podatkov, genetskega svetovanja, uporabe umetne inteligence v diagnostiki ter trajnostnega upravljanja zdravstvenih ustanov. S tem bomo razbremenili zdravstvene time, izboljšali načrtovanje obravnav in dvignili kakovost oskrbe.

Odgovorno vodenje – direktorji z močjo in odgovornostjo: Vodenje bolnišnice je zahteven menedžerski posel, ne zgolj administrativna ali častna funkcija. Vodstvom javnih zavodov bomo omogočili večjo upravljalško avtonomijo pri organizaciji dela in uporabi obstoječih mehanizmov nagrajevanja znotraj enotnega plačnega sistema, da bodo lahko bolj učinkovito prepoznali in spodbudili prizadevnost ter produktivnost zaposlenih. Uravnilovka ne sme zavirati motivacije in kakovosti dela, vendar morajo biti stimulacije pregledne, pravične in vezane na rezultate. S pooblastili pa pride tudi odgovornost: vodstva zavodov bodo ocenjevana po jasnih kazalnikih uspešnosti, kot so skrajševanje čakalnih dob, finančna stabilnost in zadovoljstvo pacientov.

Aktivna politika zaposlovanja tujcev: Slovenija mora postati privlačna destinacija za zdravstvene delavce iz regije in širše. Poenostavili in pospešili smo postopke priznavanja poklicnih kvalifikacij za zdravnike in sestre, ki jih v Sloveniji nujno potrebujemo, a ne na račun kakovosti izobrazbe. Birokracija ne sme trajati leta. Vzpostavili smo organiziran sistem uvajanja, s poudarkom na intenzivnem tečaju slovenščine (strokovni medicinski jezik) že pred začetkom samostojnega dela. Varnost pacienta in dobra komunikacija ostajata na prvem mestu.

Skrb za mlade in mentorstvo: Preprečili bomo odhajanje mladih zdravnikov v tujino takoj po specializaciji. Uvedli bomo sistem »kariernega sledenja« z jasnimi možnostmi napredovanja in raziskovalnega dela v slovenskih zdravstvenih in raziskovalnih ustanovah. Mentorji, ki prenašajo znanje na mlade, so za to delo posebej plačani.

13. INFRASTRUKTURA IN DIGITALIZACIJA: TEMELJI SODOBNEGA ZDRAVSTVA

Sodobno zdravstvo potrebuje varne in dostojne prostore za zdravljenje ter hiter pretok informacij.

Desetletja zanemarjanja investicij so za sabo pustila posledice: dotrajane stavbe in nepovezane informacijske sisteme. Z največjim investicijskim ciklom v zgodovini bomo to spremenili.

Digitalna hrbtenica – podatki rešujejo življenja: Digitalizacija ni le nakup računalnikov. Je orodje, da zdravnik vidi celotno sliko pacienta, da se izvidi ne izgubijo in da sistem deluje pregledno.

- **Centralni elektronski zdravstveni zapis (e-Karton):** Do leta 2028 bo v celoti implementiran enoten sistem, kjer bodo vsi zdravstveni podatki pacienta zbrani na enem mestu. Konec bo nesmiselnega podvajanja preiskav in prenašanja papirnatih izvidov, saj bo imel zdravnik vpogled v izvide in seznam zdravil, ki so bila pacientu že predpisana. Vsak zavarovanec bo imel prek nadgrajene aplikacije (zVem+) popoln vpogled v svojo zdravstveno sliko, proste termine in čakalne dobe.
- **Etična in odgovorna uporaba umetne inteligence in algoritmov za razbremenitev zaposlenih:** Slovenija bo postala referenčna država za varno uporabo umetne inteligence v medicini. Umetna inteligenca se bo uporabljala v podporo odločanju in pri organizaciji dela, ne pa kot nadomestilo. Razvijali bomo algoritme za optimizacijo procesov in pravičnejše upravljanje čakalnih seznamov in razporejanja, pacienti bodo bolj vključeni v lastno obravnavo, učinkoviteje se bo zbiralo in uporabljalo podatke za sprejemanje boljših odločitev. V radiologijo bomo uvedli algoritme za analizo slik, ki zdravnikom pomagajo hitreje in natančneje odkrivati spremembe (npr. Zgodnja rakava obolenja), preden so vidne s prostim očesom.

Infrastruktura dostojanstva – gradimo za ljudi: Bolnišnica ne sme biti kraj, kjer pacient izgubi dostojanstvo zaradi slabih bivalnih pogojev.

- **Ključni nacionalni projekti:**
 - **Nov Onkološki inštitut Ljubljana:** Zaradi staranja prebivalstva in porasta rakavih obolenj raka bomo pospešili širitev onkologije.
 - **Vzpostavili bomo novi center v Ljubljani, namenjen najzahtevnejšim zdravljenjem in transplantacijam.** S tem bomo ločili vrhunsko (raziskovalno) medicino od rutinske bolnišnične oskrbe
 - **Novi infekcijski kliniki:** Izkušnja pandemije nas je naučila, da potrebujemo primerno infrastrukturo. Dokončali bomo sodobni kliniki v Ljubljani in Mariboru.
- **Mreža negovalnih bolnišnic:** V vsaki zdravstveni regiji bomo vzpostavili negovalne bolnišnice ali oddelke za podaljšano zdravljenje, da akutne postelje ne bodo zasedene s pacienti, ki potrebujejo predvsem nego in rehabilitacijo. Nadaljevali bomo z zastavljenimi investicijami v infrastrukturo z varnostnimi in kakovostnimi standardi ter energetsko prenovo, sprotno posodabljali medicinsko opremo, vključno z drago medicinsko opremo, na podlagi rezultatov raziskav standardov življenjske dobe in varnosti, za enakovredno raven varnosti in kakovosti po vsej državi.
- **Infrastrukturni standard – soba s kopalnico:** Postopoma bomo prenovili standarde bivanja, s ciljem, da postopno pridemo do cilja največ dvoposteljne sobe s kopalnico v vseh regijskih bolnišnicah. Prenove oddelkov bodo sledile standardu, ki zagotavlja zasebnost in preprečuje širjenje bolnišničnih okužb.
- **Energetska učinkovitost:** Vse novogradnje in prenove bodo sledile najstrožjim okoljskim standardom. Z energetskimi sanacijami bomo znižali stroške ogrevanja in hlajenja, prihranjena sredstva pa preusmerili v nakup zdravil in opreme. Vzpostavili bomo sklad za znižanje ogljičnega odtisa v zdravstvu.

- **Telemedicina za kronične bolnike:** Sistem bo polno zaživel, ne le kot pilotni projekti. Bolezen ne pomeni nujno bolnišnice. Za kronične bolnike bomo uvedli sisteme za oddaljeno spremljanje na domu. Pametne naprave bodo zdravniku javljale stanje v realnem času, kar bo omogočilo hitro ukrepanje brez nepotrebnih in napornih obiskov ambulant.

14. VARNOST OSKRBE: DOSTOPNOST ZDRAVIL

Zdravila so strateška surovina, brez katere država ne more delovati.

Varnost pacienta ni odvisna le od usposobljenosti zdravnika, temveč tudi od tega, ali so v lekarni na voljo prava zdravila. Pandemija in geopolitične krize so razgalile ranljivost Evrope, ki je postala preveč odvisna od uvoza učinkovin. Zdravila in medicinski pripomočki so strateška dobrina. Zagotavljanje njihove nemotene dobave je vprašanje nacionalne varnosti, ne le tržne logistike.

Vzpostavitev državnih strateških zalog: Po vzoru blagovnih rezerv za nafto in hrano bomo vzpostavili obvezne strateške zaloge kritičnih zdravil (antibiotiki, analgetiki, zdravila za kronične bolezni) za obdobje vsaj treh mesecev. Te zaloge bodo »blažilec« v primeru motenj na globalnem trgu.

Skupna javna naročila: Slovenija je majhen trg, kar v pogajanjih z velikimi farmacevtskimi podjetji pogosto pomeni slabši pogajalski položaj. To bomo okrepili s povezovanjem. Aktivno bomo sodelovali v mehanizmih skupnega naročanja na ravni EU, kjer lahko države skupaj dosežejo boljše pogoje, večjo zanesljivost dobav in nižje stroške. Podprli bomo tudi pobudo za evropsko zavezništvo za kritična zdravila, ki krepí strateško avtonomijo Evrope ter zmanjšuje odvisnost od uvoza iz tretjih držav pri ključnih zdravilih in medicinskih izdelkih.

Partnerstvo z domačo farmacevtsko industrijo: Domača farmacevtska industrija je naša strateška prednost. Država bo z domačimi proizvajalci sklenila dogovore o varnosti oskrbe. Spodbujali bomo ohranitev in širitev proizvodnje generičnih zdravil in bioloških zdravil v Sloveniji. Pri javnih naročilih bomo kot kriterij upoštevali zanesljivost in bližino dobavne verige, ne le najnižje cene. »Najcenejše« zdravilo je predrago, če ga ni takrat, ko ga potrebuješ.

Plačilo za razpoložljivost (novi modeli): Starejša, a nujna zdravila (npr. osnovni antibiotiki) so pogosto tako poceni, da se jih proizvajalcem več ne izplača proizvajati, zato izginjajo s trga. Preučili bomo model »plačila za razpoložljivost« za določena kritična zdravila, tudi na ravni EU. Cilj je, da je zdravilo vedno na zalogi, neodvisno od porabljene količine.

Digitalni nadzor zalog v realnem času: Preprečili bomo situacije, ko zdravila zmanjka »čez noč«. Z digitalizacijo bomo vzpostavili sistem zgodnjega opozarjanja. Lekarne in veleddrogerije bodo v realnem času poročale o stanju zalog v centralni sistem. Umetna inteligenca bo na podlagi trendov porabe napovedala morebitna pomanjkanja tedne vnaprej, kar bo omogočilo pravočasno reakcijo (interventni uvoz).

15. PREVENTIVA IN AKTIVNO ŽIVLJENJE

Najcenejše in najbolj učinkovito zdravilo je tisto, ki ga ne potrebujemo, ker nismo zboleli.

Slovenija je športna velesila po medaljah, naš cilj pa je, da postane velesila tudi po zdravju prebivalstva. Vemo, da se vlaganje v gibanje, preventivo in zdrav življenjski slog dolgoročno večkrat povrne – ne le v prihrankih zdravstvenega sistema, temveč predvsem v boljši kakovosti življenja ljudi.

Zato preventive ne bomo prepuščali zgolj osebni izbiri ali prostemu času posameznika, ampak jo bomo sistemsko vgradili v zdravstveno politiko. Spodbujali bomo zdrav življenjski slog – gibanje, uravnoteženo prehrano in skrb za duševno zdravje – ter krepili zdravstveno pismenost kot temelj enakosti.

V izobraževalne in promocijske programe bomo vključili vsebine o odgovornosti za lastno zdravje, izvajali ciljno usmerjene preventivne programe za delovno aktivno prebivalstvo ter okrepili ukrepe, ki ljudem pomagajo čim dlje ostati zdravi, aktivni in samostojni.

Šport kot del celovitega zdravljenja: Povezali bomo zdravstvene domove z lokalnimi športnimi društvi. Osebni zdravnik bo imel možnost, da pacientom (zlasti tistim s tveganjem za kronične bolezni, debelostjo ali v procesu rehabilitacije) namesto ali poleg zdravil predpiše strokovno vodeno telesno vadbo. Strošek te vadbe bo kril ZZSZ ali preventivni programi, izvajali pa jo bodo usposobljeni kineziologi in trenerji v lokalnem okolju.

Športni bon za mlade in ranljive: Danes so članarine v klubih za mnoge družine previsok strošek. Noben otrok ne sme ostati pred vrati telovadnice ali igrišča zaradi gmotnega stanja v družini, zato bomo še nadgradili sistem financiranja športa otrok in mladih. S tem ne krepimo le fizičnega zdravja, ampak preprečujemo socialno izključenost in zasvojenost z digitalnimi napravami.

Aktivno delovno mesto: Večino dneva preživimo na delovnem mestu, pogosto v sedečem položaju, kar ima dolgoročne posledice za zdravje. Delodajalce bomo z ustreznimi spodbudami in davčnimi olajšavami podprli pri uvajanju programov promocije zdravja na delovnem mestu, vključno z aktivnimi odmori in ukrepi za zmanjševanje sedečega načina dela. Spodbujali bomo tudi aktivni prihod na delo – hojo in kolesarjenje – ter podprli razvoj potrebne infrastrukture, kot so kolesarnice, garderobe in tuši v podjetjih. Zdrav delavec je namreč tudi bolj zadovoljen, ustvarjalen in produktiven delavec, kar koristi posamezniku in družbi kot celoti.

Športna infrastruktura za vse: Pregledali bomo športno infrastrukturo po občinah in identificirali kraje, kjer prebivalci nimajo dostopa do urejenih površin za rekreacijo. Z državnimi sredstvi bomo postopoma zagotovili, da bo imela vsaka soseska, ki bo izpolnjevala postavljene kriterije, dostopno igrišče ali rekreacijsko površino.

16. DUŠEVNO ZDRAVJE: ENAKOPRAVNO, DOSTOPNO IN BREZ STIGME

**Duševno zdravje ni osebna šibkost posameznika.
Je neločljiv del splošnega zdravja.**

Epidemija duševnih stisk, ki je po pandemiji covida-19 eksplodirala zlasti med mladimi, je alarm, ki ga ne smemo preslišati. Naš cilj je jasen: duševno zdravje mora biti obravnavano enakopravno telesnemu.

Sistemska ureditev psihoterapije: Danes je psihoterapija pogosto privilegij premožnejših, saj je večina storitev na voljo le samoplačniško. Po letih neuspešnih poskusov in nesoglasij med strokami smo v tem mandatu presekali gordijski vozel in sprejeli Zakon o psihoterapevtski dejavnosti. Zakon bomo implementirali in regulirali trg psihoterapevtske dejavnosti. Vzpostavljena bosta javni register psihoterapevtov in Zbornica psihoterapevtov. Pacient bo prvič jasno vedel, kdo je ustrezno usposobljen strokovnjak in kdo ne. Tistim brez ustreznih kompetenc ne bo več dovoljeno opravljanje dejavnosti pod nazivom »psihoterapevt«. Uvedli bomo strog nadzor nad delom terapevtov in varovalke za zaščito uporabnikov. Psihoterapija mora postati mora dostopna zdravstvena storitev za vse, ki jo potrebujejo, brez doplačil.

- **Mreža Centrov za duševno zdravje:** Nadaljevali bomo s pospešeno vzpostavitvijo mreže Centrov za duševno zdravje (CDZ) po vsej Sloveniji. Multidisciplinarni timi (psihiater, psiholog, socialni delavec, medicinska sestra) bodo lahko nudili celostno obravnavo pod eno streho.
- **Destigmatizacija:** Bolezen in duševne stiske ne izbirajo. Zato bomo z nacionalnimi kampanjami še naprej odpravljali stigmo in rušili tabuje. Iskanje pomoči mora biti razumljeno kot znak odgovornosti in poguma, ne šibkosti. Okrepili bomo programe za zgodnje prepoznavanje duševnih stisk na delovnih mestih in v primarnem zdravstvu, da bodo ljudje podporo dobili pravočasno, še preden pride do izgorelosti ali hujših posledic. Duševno zdravje mora postati enakovreden del zdravstvene politike.

DRUŽBA ZNANJA IN PRIHODNOSTI

Znanje, ustvarjalnost in potencial: vlaganje v ljudi je najboljša naložba

V globalni tekmi, ki jo diktirajo tehnološki preboji in umetna inteligenca, imamo eno resnično konkurenčno prednost: intelektualni potencial naših ljudi.

Vlaganje v izobraževanje, znanost in kulturo je za nas ključna investicija v nacionalno varnost in gospodarsko suverenost. Uspešne so in bodo le tiste družbe, ki bodo znale aktivirati talente celotne populacije.

Naša vizija je družba enakih možnosti. Država mora zagotoviti kakovostno javno šolstvo in dostopno kulturo po vsej Sloveniji. Znanje mora biti pravica za vse.

Kultura in jezik sta temelj suverenosti. V digitalni dobi boj za slovenski jezik ne poteka več v čitalnicah, ampak na digitalnih platformah. Slovenščina mora tudi v digitalni dobi ostati enakopraven jezik globalne komunikacije.

Šport kot javno zdravje. Ponosni smo na naše šampione, a naloga države je širša: zagotoviti pogoje, da bo šport način življenja za vse generacije. Gibanje je najboljša preventiva in temelj zdrave družbe.

Naš glavni cilj je Slovenija, kjer bodo mladi prepoznali pogoje za vrhunsko ustvarjanje in kakovostno življenje in ne bodo iskali prihodnosti v tujini.

1. VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE: ŠOLA ZA ŽIVLJENJE

Naš cilj je šola, ki uči razmišljati, povezovati, ustvarjati in odraščati.

Šolski sistem je hrbtenica naše prihodnosti, a se sooča s številnimi izzivi: staranjem pedagoškega kadra, demografskim upadom in hitrimi tehnološkimi spremembami. Naš cilj so varno šolsko okolje, ki uči razmišljati, povezovati, ustvarjati in odraščati, ter učitelji v vlogi mentorjev.

Prenova učnih načrtov – znanje za 21. stoletje: Slovenski šolski sistem je kakovosten, a v luči hitrih sprememb potreben hitrejšega prilagajanja vsebin. Z reformo, ki stopa v veljavo v mandatu 2026–2030, bomo fokus premaknili od učenja na pamet k razumevanju.

- **Implementacija novosti:** Uvajamo 250 prenovljenih učnih načrtov za osnovne in srednje šole ter povsem prenovljen kurikulum za vrtce. Manj bo učenja nepotrebnih podatkov in vsebin in več poudarka na funkcionalni pismenosti (bralni, finančni, digitalni in državljski). Otroci morajo razumeti svet okoli sebe, od podnebnih sprememb do delovanja demokracije.
- **Trajnostni prehod:** Vsebine trajnostnega razvoja ne bodo več le izbirni predmet, ampak rdeča nit vseh predmetov. Vzgoja za odgovoren odnos do okolja se začne v vrtcu.
- **Učbeniška politika:** Naredili bomo red na trgu učnih gradiv. Posodobili bomo sistem potrjevanja učbenikov, da bodo ti kakovostni, sodobni in cenovno dostopni. Starše bomo razbremenili nepotrebnih stroškov za delovne zvezke, ki se pogosto niti ne uporabijo v celoti.

Digitalizacija v službi človeka: Tehnologija mora postati orodje, ki bo učitelje razbremenilo predvsem administrativnih bremen in nudilo pomoč pri pripravi vsebin za pouk.

- **Pomoč učiteljem:** Vzpostavili bomo napredno digitalno platformo, podprto z umetno inteligenco, ki bo učiteljem pomagala pri pripravi na pouk in prilagoditvi nalog za učence, kar bo prihranilo čas za administrativno delo in posledično omogočilo več priložnosti za delo z otroki, ki potrebujejo dodatno podporo ali spodbudo.
- **Brezplačna komunikacija:** Vzpostavili bomo enotno, brezplačno državno aplikacijo za komunikacijo med šolo in domom. Dostop do informacij o otrokovem udejstvovanju znotraj šolskega sistema mora biti na voljo brez plačila.

Kadri – spoštovan in razbremenjen učitelj: Investicije v infrastrukturo ne pomenijo nič brez vlaganja v zagotavljanje motiviranega in usposobljenega pedagoškega kadra.

- **Sistemski boj proti pomanjkanju:**
 - **Štipendije:** Razpisujemo 200 novih štipendij letno za pedagoške poklice, s čimer bomo v razrede privabili najboljše mlade talente.
 - **Prekvalifikacije:** Financirali bomo programe pedagoško-andragoške izobrazbe za strokovnjake iz prakse (inženirje, umetnike), ki želijo poučevati, a nimajo formalne pedagoške izobrazbe.
- **Usposabljanje:** Svet se spreminja, zato moramo opolnomočiti tudi zaposlene. Izvedli bomo obsežno usposabljanje za 30.000 strokovnih delavcev, da bodo kos sodobnim izzivom – od obvladovanja nasilja in dela z otroki s posebnimi potrebami do uporabe sodobnih tehnologij.

Inkluzivna in varna šola: Šola mora biti prostor, kjer se vsak otrok počuti sprejetega in varnega.

- **Integracija priseljencev:** Slovenija se sooča s povečanim priseljivanjem. Da slednje ne postane vir konfliktov ali segregacije, bomo ukrepali proaktivno. V šolah z visokim deležem otrok priseljencev bomo zagotovili dodaten kader in obvezne intenzivne tečaje slovenščine. Znanje jezika je predpogoj za uspešno vključitev v družbo in učni uspeh.
- **Duševno zdravlje:** Šola ne sme biti le prostor za ocene, ampak varno okolje za razvoj. Okrepili

bomo šolske svetovalne službe in programe za krepitev sposobnosti soočanja s stiskami v šolah. Zagotovili bomo hitrejše poti do pedopsihiatrov in kliničnih psihologov za otroke, ki so v stiski. Vzpostavili bomo centralno informacijsko točko za pomoč otrokom in mladostnikom v stiskah ter okrepili šolske svetovalne službe.

- **Ničelna toleranca do nasilja:** Uvedli bomo jasne protokole za ukrepanje ob medvrstniškem in spletnem nasilju. Šola bo varno okolje, kjer nasilnež nosi posledice, žrtev pa dobi zaščito.
 - **Starostna omejitev uporabe družbenih omrežij:** Omejili bomo uporabo družbenih omrežij za mlajše od 15 let (točna starostna meja je še stvar strokovne razprave).

Mreža šol – šola ohranja kraj živ: Kljub demografskemu upadu in manjšemu številu otrok se zavedamo, da je šola na podeželju pogosto srce kraja.

- **Ohranitev podružnic:** Ne bomo pristali na stihijsko zapiranje manjših podružničnih šol zgolj zaradi ekonomske logike. Ohranili bomo mrežo majhnih šol s ciljem pozitivnega vpliva na poseljenost podeželja in zagotavljanje možnosti izobraževanja v bližini doma.
- **Investicije:** Nadaljevali bomo z vlaganji v gradnjo, prenovo in energetske sanacije šolskih in vrtčevskih objektov ter gradnjo telovadnic, da bodo pogoji za delo povsod primerljivi z mestnimi središči. Izboljšali bomo bivalne pogoje v dijaških domovih.

Poklicno izobraževanje – znanje za delo: Slovenija potrebuje vrhunske obrtnike in inženirje. Poklicno izobraževanje ne sme biti druga izbira, temveč cenjena karierna pot.

- **Medpodjetniški centri:** Okrepili bomo mrežo medpodjetniških izobraževalnih centrov (MIC) in šolskih posestev. To so sodobna vozlišča, kjer se dijaki na najnovejši opremi učijo praktičnih veščin v sodelovanju z lokalnimi podjetji.
- **Promocija poklicev:** Zvišali bomo ugled deficitarnih poklicev, ki jih kot družba potrebujemo.

Gimnazije: Gimnazija ne sme postati le stresna pripravljavnica na fakulteto. Ostati mora prostor široke splošne razgledanosti, ki pa potrebuje prenovo učnih vsebin.

- **Sodobna matura:** Posodobili bomo maturitetni preizkus znanja, da slednji ne bo več le test spomina in faktografije, ampak predvsem preizkus zrelosti, kritičnega mišljenja in sposobnosti povezovanja znanja iz različnih predmetov.
- **Interdisciplinarnost:** Podpirali bomo učne vsebine, ki pri pouku presegajo ločnice med posameznimi predmeti. Dijake bomo spodbujali k raziskovalnemu delu v sodelovanju z inštituti in fakultetami že v času srednješolskega izobraževanja.

Zdrava šola – lokalna hrana in gibanje: Šola je prostor, kjer otroci preživijo večino dneva, zato mora pozornost nameniti tudi njihovem zdravju.

- **Lokalna hrana:** »Tradicionalni slovenski zajtrk« ne sme biti le en dan v letu. Cilj je, da se v šolskih kuhinjah uporablja čim več lokalno pridelane, slovenske hrane. S tem otrokom zagotavljamo kakovostne obroke, hkrati pa podpiramo slovenske kmete (kratke dobavne verige).
- **Infrastruktura:** Še naprej bomo prenavljali šolske telovadnice in kuhinje, da bodo ustrezale sodobnim standardom zdravega življenjskega sloga.

2. VISOKO ŠOLSTVO IN MLADI: PROSTOR ZA TALENTE

V globalni tekmi za talente bo Slovenija zmagala le, če bo ponudila vrhunsko znanje in kakovostno bivanje.

Naše univerze ne smejo biti zaprti stolpi, ampak odprti kampusi, kjer se pretakata znanje in praktična povezljivost z gospodarstvom. Študij mora biti dostopen vsakomur, ki ima talent, neodvisno od njegovih finančnih zmožnosti.

Reševanje stanovanjske krize: Pomanjkanje študentskih postelj v Ljubljani in na Primorskem je doseglo kritično točko. Rešujemo ga z največjim investicijskim ciklom v zgodovini.

- **Konkretna gradnja:** Do leta 2027 bomo v Ljubljani zagotovili 1.500 novih ležišč. Začenjamo gradnjo domov Roška (380 ležišč) in Brinje (700 ležišč), pripravljamo pa že dokumentacijo za lokaciji Gerbičeva in Vojkova. Aktivno rešujemo tudi stisko na Obali, kjer primanjkuje 1.000 postelj (nakup in prenova objektov, npr. Prisoje).
- **Odprava birokracije:** Poenostavili bomo postopke pridobivanja gradbenih dovoljenj in sprememb prostorskih načrtov (OPN) za izobraževalno infrastrukturo. Gradnja domov je nacionalni interes, ki ne sme obtičati v birokraciji.
- **Višje subvencije:** Da bi študentom takoj olajšali stisko, smo subvencije za bivanje pri zasebnikih in v domovih dvignili.

Infrastrukturni prepoved – fakultete za 21. stoletje: Izvajamo zgodovinske investicije v prostore za kakovosten študij.

- **Medicinske kapacitete:** V luči izzivov, kot je denimo staranje prebivalstva, je potreba po zdravnikih in drugem zdravstvenem osebju vse večja. Zato gradimo novo Medicinsko fakulteto v Ljubljani (Kampus Vrazov trg) in širimo kapacitete Medicinske fakultete v Mariboru ter na Primorskem (novogradnja Fakultete za vede o zdravju Univerze na Primorskem, širitev in obnova Fakultete za zdravstvene vede Univerze v Mariboru).
- **Veterinarska fakulteta:** Gradimo novo Veterinarsko fakulteto, ki bo ena najsodobnejših v Evropi.
- **Zeleni kampusi:** Vse novogradnje in prenove sledijo strogim energetske standardom. Univerze morajo biti zgled trajnostnega prehoda.
- **Ostale investicije:** Intenzivno potekajo postopki za gradnjo še dveh novih fakultet novogradnji še dveh novih fakultet: Fakultete za strojništvo in Fakultete za farmacijo Univerze v Ljubljani. V Mariboru se gradi podatkovni center ARNES, največji podatkovni center v Sloveniji. V Zagorju nastaja Center za razvoj, demonstracije in usposabljanje za brezogljne tehnologije (DUBT), v Ljubljani pa Center za tehnologije genske in celične terapije (CTGCT), z namenom razvoja naprednih, personaliziranih terapij za zdravljenje raka in redkih genetskih bolezni. Začeli smo tudi z izgradnjo prve faze projekta NUK II.

Dualni študij: Po vzoru uspešnega nemškega modela uvajamo dualne študijske programe na javnih univerzah, ki bodo premostili prepad med teorijo in prakso. Začeli bomo s pilotnimi projekti v tehniki in pedagogiki. Študent tako ne bo le sedel v predavalnici, ampak bo del študijskega procesa opravil v partnerskem podjetju ali instituciji, kjer bo reševal dejanske izzive. Dopolnili bomo Zakon o visokem šolstvu, da bo ta oblika študija sistemsko urejena, podjetja pa bodo za mentorstvo stimulirana.

Internacionalizacija – Slovenija kot stičišče znanja: Slovenija se odpira svetu. Želimo biti magnet za tuje talente.

- **Privabljanje tujih študentov:** Poleg utrjevanja vezi z Zahodnim Balkanom bomo aktivno privabljali študente iz hitro rastočih regij sveta. S posebnimi meddržavnimi sporazumi bomo olajšali organiziran prihod najboljših talentov na deficitarnih področjih. Poenostavili in digitalizirali bomo postopke za pridobivanje dovoljenj za prebivanje za raziskovalce in študente.

- **Študij v angleščini:** Spodbujali bomo akreditacijo programov tudi v angleškem jeziku.

Socialna varnost študentov: Študij ne sme biti boj za preživetje.

- **Štipendijska politika:** Prenovili bomo sistem državnih in Zoisovih štipendij, da bodo te sledile življenjskim stroškom.
- **Prehrana:** Ohranili bomo sistem subvencionirane študentske prehrane (»boni«), ki je evropski unikum in zagotavlja, da ima vsak študent dostop do toplega obroka.

3. KULTURA: ODPRTA, SODOBNA IN SAMOZAVESTNA

Kultura je imunski sistem naroda.

V času globalizacije je prav kultura tista, ki nas loči od drugih in nas hkrati z njimi povezuje. Razumemo jo kot razvojni dejavnik, ki zaposluje tisoče ljudi, plemeniti turizem in krepi našo samopodobo. Kultura mora biti dostopna vsem – digitalno, fizično in finančno.

Dostopnost in decentralizacija – kultura v vsak dom: Centralizacija duši ustvarjalnost. Vsak državljan, ne glede na to, kje živi, ima pravico do stika z vrhunsko umetnostjo.

- **Kultura za mlade:** Uvedli bomo brezplačen vstop v državne muzeje in galerije za vse mlade do 18. leta. Kulturna vzgoja se začne z izkušnjo, ne s teorijo. Po zgledu uspešnih tujih praks bomo preučili uvedbo »kulturnih bonov« za srednješolce. Gre za namenska sredstva, ki jih lahko porabijo za nakup knjig, vstopnic za gledališče ali koncert.
- **Ljubiteljska kultura:** Priznavamo izjemen pomen ljubiteljske kulture (gasilskih godb, pevskih zborov), ki je hrbtenica družabnega življenja na podeželju. Zagotovili bomo stabilno financiranje Javnega sklada Republike Slovenije za kulturne dejavnosti in podporo mentorjem.

Zgodovinski investicijski cikel: Po desetletjih stagnacije smo zagnali največji investicijski cikel v kulturno infrastrukturo v zgodovini samostojne Slovenije.

- **SNG Drama Ljubljana:** Čimprejšnji zaključek prenove naše osrednje gledališke hiše. To je veliko več kot gradbeni projekt, to je dolg do slovenske kulture in kulturnih delavcev.
- **Center Rotovž (Maribor):** Gradimo sodobno kulturno središče v Mariboru, ki bo združevalo knjižnico, galerijo in kino.
- **Arhiv RS in SNG Maribor:** Zaključujemo gradnjo novega arhiva, ki je varuh našega spomina, in posodabljammo prostore mariborskega gledališča.

Slovenski jezik – digitalna suverenost: Še naprej se bomo borili za pomen slovenskega jezika v digitalni dobi, da bo imel enakovredno mesto v algoritmični umetni inteligenci in na napravah, ki jih potrošniki vsakodnevno uporabljajo.

- **Tehnološka enakopravnost:** Z izvajanjem Zakona o javni rabi slovenščine bomo vztrajali, da morajo globalni tehnološki giganti zagotoviti slovenske vmesnike in podnapise. Slovenski potrošnik mora biti enakovreden in upoštevan.
- **Umetna inteligenca in jezikovni viri:** Država bo financirala razvoj odprtih jezikovnih modelov in digitalnih korpusov. Zagotoviti moramo, da bo umetna inteligenca »razmišljala« in tvorila besedila v kakovostni slovenščini, ne pa v polomljenih strojnih prevodih.

Medijska krajina – zid proti dezinformacijam: Svobodni mediji so kisik demokracije. Brez preverjenih informacij je družba podvržena dezinformacijam in manipulacijam.

- **Boj proti lažnim novicam:** Po ponovni vzpostavitvi neodvisnosti RTV in stabilizaciji financiranja STA je naslednji korak krepitev pristojnosti regulatorja (AKOS) za hitro ukrepanje proti širjenju sovražnega govora in dezinformacij, zlasti tistih, ustvarjenih z zlorabo umetne inteligence.
- **Transparentnost lastništva:** Uvedli bomo popolno preglednost lastništva medijev. Javnost mora vedeti, kdo lastniško obvladuje posamezen medij in posledično financira vsebine, ki jih javnost spremlja.
- **Kakovostno novinarstvo:** Podpirali bomo raziskovalno novinarstvo in projekte medijske pismenosti za krepitev kakovostnega novinarstva in vsebin.

Ustvarjalci – urejeni pogoji za delo: Umetniki so delavci. Mit o »revnem umetniku« ne sme biti realnost 21. stoletja.

- **Kreativne industrije:** Umetnike bomo podprli pri vstopu na trg. Uvedli bomo ugodna povratna sredstva (mikrokredite) za umetnike s poslovnim načrtom in okrepili štipendijsko politiko za vrhunske mlade talente.
- **Davčne spodbude:** Nadgradili bomo davčne olajšave za podjetja, ki vlagajo v umetnost in lokalna kulturno-umetniška društva.

Kulturna dediščina in filmska industrija: Naša dediščina je naš turistični kapital.

- **Obnova gradov in spomenikov:** Pospešili bomo obnovo gradov in kulturne dediščine, poškodovane v poplavih. Vlaganje v dediščino se večkratno povrne skozi turistični obisk. Prizadevali si bomo za revitalizacijo zapuščenih objektov tudi za namen uporabe za kulturo in umetnost, npr. za umetniške ateljeje.
- **Slovenija – filmska destinacija:** Povečali bomo sredstva za filmske koprodukcije. Slovenija je s svojo naravo idealna snemalna lokacija za tuje produkcije, kar prinaša finančni potencial in promocijo države v svetu.

4. ŠPORT: AKTIVNA IN VKLJUČUJOČA DRUŽBA

Šport je v DNK Slovenije.

Športniki so naši najboljši ambasadorji, ki ime države ponesejo tja, kamor politika ne more. A država mora poskrbeti zanje tudi takrat, ko ugasnejo žarometi in medalj ne osvajajo več. Hkrati pa vrhunski šport ne sme zasenčiti pomena rekreacije prebivalstva. Naš cilj je družba, ki se giblje.

Nacionalni karierni center: Konec športne kariere je za mnoge vrhunske športnike osebna in socialna kriza. Nenadoma ostanejo brez prihodkov in brez poklica, saj so mladost žrtvovali za trening.

- **Institucionalna podpora:** V sodelovanju z Olimpijskim komitejem Slovenije (OKS-ZŠZ) ustanovljamo Nacionalni karierni center. To ne bo le pisarna, ampak sistem mentorstva, ki bo športnika že v času kariere pripravljaj na naslednje korake.
- **Prehodno nadomestilo:** Uvajamo varnostno mrežo: nekdanji vrhunski športnik, ki se po koncu kariere vpiše na študij za pridobitev poklica, bo upravičen do denarnega nadomestila v višini minimalne plače do 36 mesecev. To mu omogoča, da se mirno prekvalificira in vstopi na trg dela kot produktiven član družbe.
- **Plačilo šolnine:** Razširili bomo pravico do povračila stroškov šolnine za vse vrhunske športnike (enkrat na vsaki ravni izobraževanja), ne le za dobitnike olimpijskih medalj. Znanje mora biti dostopno vsem, ki so zastopali državni grb.

Socialna varnost in dostojna starost: Nedopustno je, da ljudje, ki so nekoč polnili naslovnice in nas navdajali s ponosom, na stara leta živijo v revščini.

- **Športna priznavalnina:** Uvajamo poseben dodatek k pokojnini za zaslužne vrhunske športnike, katerih pokojnina je nižja od 1.100 evrov. Z dodatkom (do 300 evrov) bomo zagotovili, da bodo jesen življenja preživeli dostojno.
- **Zaposlovanje v javni upravi:** Država bo zgled pri zaposlovanju. Kvote za zaposlovanje vrhunskih športnikov in trenerjev v vojski, policiji in carini povečujemo s 130 na 180 mest. S tem športnikom zagotavljamo socialno varnost med kariero, državi pa vrhunsko pripravljene kadre.

Enakopravnost: Šport je univerzalna pravica, ne privilegij zdravih.

- **Gluhi športniki:** Odpravljamo dolgoletno krivico. Gluhim vrhunskim športnikom sistemsko priznamo pravico do tolmača za slovenski znakovni jezik v obsegu 100 ur letno. Brez komunikacije s trenerjem in sodniki ni enakopravnega tekmovanja.
- **Parašportniki:** Dodatno pozornost pri zaposlovanju in financiranju bomo namenili športnikom invalidom. Njihovi dosežki so enakovredni, zato morajo biti enakovredni tudi pogoji.

Zdravje športnikov in preventiva: Vrhunski dosežek ne sme biti rezultat trajnega uničenja zdravja. Okrepili bomo mrežo pooblaščenih izvajalcev medicine dela in športa, ki bo zagotavljala redne in pravočasne preventivne preglede za vse kategorizirane športnike. Čakalne vrste ne smejo ogroziti zdravja mladih talentov.

Aktivacija mladih – gibanje kot zdravilo: Podatki športnovzgojnega kartona so alarmantni, saj gibalne sposobnosti otrok upadajo.

- **Brezplačna rekreacija:** V šolske telovadnice in na zunanja igrišča bomo vrnili brezplačne vodene programe popoldanske rekreacije za otroke, ki niso v tekmovalnem sistemu. Šport ne sme biti le za tiste, ki plačujejo klubske članarine.
- **Davčne spodbude:** Ohranili in nadgradili bomo davčne olajšave za podjetja, ki vlagajo v lokalna športna društva. Sponzorska sredstva so gorivo za delovanje klubov v manjših krajih.

GOSPODARSKA USPEŠNOST IN RAZVOJ

Program AS – Ambiciozna Slovenija

»Slovenija ima znanje, industrijo in talent. Če bomo te prednosti povezali s ciljnim razvojnimi ukrepi, lahko postanemo ena najbolj uspešnih in inovativnih držav v Evropi.«

V tem mandatu smo najprej poskrbeli za socialno najšibkejše, upokoјence in zaposlene z nižjimi prejemki. Istočasno smo krepili temelje socialne države: javno zdravstvo, javno šolstvo in vlagali v znanje in inovacije. Zdaj je čas, da več pozornosti namenimo delovno aktivni populaciji, posebej podjetnikom ter zaposlenim, ki ustvarjajo najvišjo dodano vrednost. Istočasno bomo posebej krepili razvojno moč malih in srednjih podjetij ter uresničili razvojni program, ki temelji na krepitvi sektorjev z visoko dodano vrednostjo ter na večji konkurenčnosti slovenskega znanja in inovacij. Program, ki bo to naslovil, smo poimenovali **AS – Ambiciozna Slovenija**.

V času negotovih globalnih razmer, ki jih zaznamujejo geopolitične napetosti in nihanja cen energentov, predsednik vlade poudarja, da mora Slovenija ohraniti jasno razvojno usmeritev: stabilnost energetske trgov, podporo podjetništvu in ciljno razbremenitev najbolj produktivnega dela gospodarstva. Na teh temeljih lahko naša država, ob upoštevanju izjemne logistične lege, postane eden najuspešnejših inovacijskih in razvojnih centrov v centralni Evropi.

Poseben poudarek je namenjen davčni politiki, ki mora spodbujati ustvarjanje visoke dodane vrednosti. Razbremenitve bodo usmerjene predvsem v srednji razred ter v kadre, ki ustvarjajo največjo gospodarsko vrednost, zlasti inženirje, razvojnike, prodajnike in srednji management. Cilj je, da njihovi pogoji dela postanejo konkurenčni najboljšim v Evropi, hkrati pa Slovenija ostane privlačno okolje za razvoj podjetij in novih tehnologij.

Za mikro in mala podjetja bomo poenostavili administrativne in davčne postopke, za samostojne podjetnike bomo uvedli sistemske spremembe na področju njihovih socialnih pravic, saj prav vsi predstavljajo pomemben del slovenskega podjetniškega ekosistema.

Za srednja podjetja je potrebno oblikovati posebne sheme davčnih olajšav za vlaganja v rast podjetij ter jih podpreti tudi s programi za lažji vstop na tuje trge (scale-up).

Hkrati bomo sistemsko uredili področje minimalne plače in s tem povezan vpliv na ostale plače v gospodarstvu in javnem sektorju.

Znotraj posameznih strateških panog bomo s konkretnimi razvojnimi spodbudami motivirali podjetja k povezovanju razvojnih jeder k zasnovi skupnih novih projektov in skupnemu osvajanju novih trgov (po vzoru GREMO).

Pri velikih podjetjih je ključni ukrep že sprejet, to je zakon, ki omogoča delitev dobička z zaposlenimi. Ta daje podjetjem možnost, da nagradijo najbolj produktivne delavce. To pot moramo še izpiliti in nadgraditi, saj lahko s ciljanimi ukrepi in z manj sredstvi dosežemo bistveno večje učinke pri produktivnosti.

Dodatni ukrepi:

Spodbujali bomo investicije v nova delovna mesta z visoko dodano vrednostjo. Država bo zagotovila razvojne sheme za visokotehnološka podjetja, s ciljem dviga produktivnosti in dodane vrednosti na 100.000 evrov na zaposlenega.

Postopno bomo vpeljali razvojno kapico, da bo srednjemu razredu in tistim, ki ustvarjajo največ, ostalo več od njihovega zaslužka.

Vzpostavili bomo pravičnejši sistem plačevanja vrtcev, da razbremenimo srednji razred.

Nadaljevali bomo z zniževanjem prispevkov za dodatno delo upokoјencev. Zavedamo se, da so ob pomanjkanju kadrov še bolj dragocene izkušnje upokoјencev, ki znanje in izkušnje predajajo na mlajše generacije.

Razvojna shema za visokotehnološka podjetja: Spodbujali bomo investicije v nova delovna mesta z visoko dodano vrednostjo. Država bo zagotovila razvojne sheme za visokotehnološka podjetja, s ciljem dviga produktivnosti in ciljem dodane vrednosti na 100.000 evrov na zaposlenega.

1. NOVA INDUSTRIJSKA POLITIKA: STRATEŠKA AVTONOMIJA

Brez lastne proizvodnje ni suverenosti.

V zadnjih letih, letih kriz, je postalo jasno, kako pomembna je suverenost posameznih držav in EU kot celote na področju proizvodnje osnovnih materialov. Zato zagovarjamo, da Slovenija ostane industrijska država in da v tem kontekstu spodbujamo industrije, ki imajo dolgoročno strateško prednost.

Strategija razvoja Slovenije 2040: Takoj po nastopu novega mandata bomo pristopili k izdelavi novega krovnega strateškega dokumenta Slovenije. Strategija bo konceptualno in vsebinsko popolnoma drugačna od vseh dosedanjih strategij, kjer so, navkljub zvenečim naslovom, dokumenti vsebinsko nedodelani in presplošni. Strategija bo razvojni dokument, povezan z ostalimi strateškimi dokumenti na nacionalni in EU ravni, postavljeni bodo ključni prednostni cilji Slovenije, ki bodo povezali razvojno načrtovanje s štirimi blagajnami javnega financiranja.

Reindustrializacija 2.0 – trajnostno je edina pot naprej: Ne bomo zapirali tovarn, ustvarili bomo pogoje za njihovo prilagoditev novim razmeram. Industrija je strateška infrastruktura za prihodnost. Brez aluminija in jekla ni vetrnic, ni električnih avtomobilov in ni gradnje stanovanj.

- **Investicijski cikel za razogljičenje:** Z vzpostavitvijo namenskih skladov za sofinanciranje prehoda na nove vire energije (npr. vodik v steklarnah, elektrifikacija peči v metalurgiji) bo država prevzela del tveganja pri tehnološki preobrazbi energetske intenzivne industrije.
- **Krožno gospodarstvo kot surovinska baza:** Vlagali bomo v napredne tehnologije reciklaže in odpadne surovine vrnili v proizvodni proces.

Strateške razvojne panoge: Država bo ciljno usmerjala subvencije ter sredstva osredotočala na področja, na katerih že obstaja kritična masa znanja in kjer Slovenija posebej izstopa. Osnova za to bo SRS 2040, ki bo temeljila na natančni analizi primerjalnih prednosti RS.

- **Farmacija in biotehnologija:** Slovenija je farmacevtska velesila. Postali bomo razvojni center za proizvodnjo najzahtevnejših zdravil. Podprli smo zgodovinsko investicijo Leka (Sandoz) v Lendavi, in sicer gradnjo centra za biološka zdravila, vrednega 400 milijonov evrov, ki prinaša delovna mesta z visoko dodano vrednostjo. Podprli smo odprtje programa farmacije na mariborski univerzi. Naprej bomo vlagali v razvojni ekosistem, ki povezuje naše farmacevtske gigante z raziskovalnimi inštituti, da bomo vodilni v razvoju bioloških zdravil in medicine.
- **Elektroindustrija in elektronika:** Slovenska podjetja razvijajo pametna omrežja, toplotne črpalke in komponente za energetske neodvisnost. Še naprej bomo podpirali modernizacijo proizvodnje v ključnih podjetjih, ki so globalni igralci v nišnih elektronskih komponentah. Država bo prevzela vlogo prvega kupca pri uvajanju pametnih energetskih rešitev v javne stavbe, s čimer bomo domači industriji zagotovili referenčne posle za izvoz.
- **Močan in razvit finančni sektor:** Predstavlja oporo domačemu gospodarstvu in naj postane most med domačimi in mednarodnimi naložbenimi priložnostmi.
- **Trajnostna mobilnost:** Slovenska avtomobilska dobaviteljska industrija se sooča z največjim izzivom v zgodovini – prehodom na e-mobilnost. Država je že sistematično podprla preobrazbo dobaviteljske verige s sofinanciranjem razvoja komponent za električna vozila. Vendar pa ne bomo brezglavo in slepo vzpodbujali le e-mobilnosti, ampak tisto industrijo, ki ima dolgoročno strateško prednost pred svetovno konkurenco.
- **IKT in vesoljske tehnologije:** Slovenija dokazuje, da velikost države v vesolju in digitalnem svetu ni pomembna – pomembno je znanje. Vzpostavili bomo superračunalnik Vega 2 in nadaljevali s slovensko vlogo pri oblikovanju mednarodnih standardov za umetno inteligenco. Nadaljujemo razvoj slovenskih satelitov, ki nam bodo omogočili neodvisno spremljanje vodotokov (poplavna varnost), kmetijstva in okolja.

- **Napredni materiali:** Brez jekla in aluminija ni sodobnega sveta. Izziv je razogljčenje. Zagotovili smo interventno pomoč energetske intenzivni industriji v času krize in začeli sofinancirati prehod na vodikove tehnologije (npr. v steklarstvu).
- **Logistika:** Luka Koper je naše okno v svet, železnica pa njena žila. Logistika ne sme biti le pretovor, ampak storitev z visoko dodano vrednostjo. Razvijali bomo zaledne logistične centre, da tovornjaki ne bodo stali na avtocestah. Nadaljevali bomo z izboljšanjem prometnih poti, da bomo najhitrejša pot od Jadrana do Srednje Evrope.
- **Lesnopredelovalna veriga:** Les je naša strateška surovina. Cilj je, da vsaj 50 odstotkov posekanega lesa predelamo v končne izdelke doma. Povečali smo subvencije za nakup visokotehnološke opreme za predelavo lesa, družba SiDG pa v Kočevski Reki izvaja eno največjih investicij v lesnopredelovalni industriji – izgradnjo enega največjih obratov za predelavo bukovine v Evropi. Ta investicija je prvi korak k povečanju konkurenčnosti slovenske lesne industrije. Spodbujali bomo gradnjo lesenih javnih objektov (vrtcev, šol), kar bo ustvarilo stabilno povpraševanje.

Konkurenčne cene energije – pogoj za preživetje. Naš odgovor je pametna energetska politika, ki zagotavlja čisto in cenovno dostopno energijo. Pri tem so ključne stabilnost, predvidljivost in mešanica virov. Zagotovili bomo dolgoročno stabilne cene energije s kombinacijo vlaganj v robustne domače vire (JEK2, hidroelektrarne) in pospešeno solarizacijo industrijskih con.

- Država bo vzpostavila shemo jamstev za dolgoročne zakupe elektrike neposredno od proizvajalcev. S tem bomo industriji omogočili fiksne cene, ki so neodvisne od špekulacij na borzah.
- Sistem omrežnin bomo prenovili tako, da bo spodbujal učinkovitost in prilagajanje odjema, ne pa z visokimi stroški dušil konkurenčnost energetske intenzivne industrije.

Krajšanje dobavnih verig: Spodbujali bomo vračanje proizvodnje z oddaljenih trgov bližje domu ali v soseščino. Z aktivno gospodarsko diplomacijo bomo vabili podjetja, ki potrebujejo naše inženirsko znanje za postavitve visokotehnoloških obratov, razvojnih centrov in robotizirane proizvodnje.

2. DAVČNA POLITIKA: RAZBREMENITEV ZNANJA IN DELA

Naš cilj je razvojno usmerjeno davčno prestrukturiranje.

Če želimo tekmovali z znanjem, moramo znanje nagraditi. Slovenija kot odprto in integrirano gospodarstvo tekmuje za najboljše kadre na globalnem trgu. Naš cilj ni nižanje davkov za vsako ceno, temveč razvojno usmerjeno prestrukturiranje: manj obremenitev dela in večja aktivacija premoženja.

Razvojna kapica in privabljanje talentov: Uvedli bomo razvojno kapico na socialne prispevke, s ciljem večje konkurenčnosti delovnih mest, ki ustvarjajo najvišjo dodano vrednost. Razvojna kapica bo postopna oz. gradualna, odstotek socialnih prispevkov se bo postopno zniževal nad določenimi nivoji bruto plače. Uvedli bomo poseben davčni režim za tuje strokovnjake v deficitarnih poklicih, kot smo to storili za vračanje slovenskih državljanov v domovino.

Razbremenitev srednjega razreda in družin: S postopnim dvigom splošne olajšave bomo povečali neto plače vsem, najbolj pa tistim z nižjimi in srednjimi dohodki.

Spodbujanje nagrajevanja najboljših: Nadaljevali bomo z davčno ugodno obravnavo nagrad za poslovno uspešnost.

Spodbude za investicije v razvoj: Podjetja, ki vlagajo v prihodnost, morajo biti nagrajena z ugodnejšo davčno politiko za vlaganje v nove tehnologije. Omogočali bomo fleksibilnejše prenašanje davčnih izgub za podjetja v cikličnih panogah in inovativna zagonska podjetja, ki v prvih letih še nimajo dobička.

Obdavčitev premoženja – pravičen premik bremena: Primerljivo z drugimi konkurenčnimi državami članicami OECD bomo uravnotežili razmerje med obdavčitvijo dela in obdavčitvijo premoženja, ne da bi ogrozili socialno varnost ljudi. Premoženje, ki ne služi bivanju ali ustvarjanju nove vrednosti, mora prispevati več k skupni blaginji.

Davčne poenostavitve: Poenostavili bomo uveljavljanje davčnih olajšav za manjša podjetja (pavšalni sistemi) in uvedli diferencirano stopnjo davka od dohodkov pravnih oseb (nižja stopnja za mala podjetja v razvoju).

Normirani s.p.: Zavedamo se specifik s.p., ki morajo sami poskrbeti za pravice, ki samoumevno pripadajo zaposlenim. Zato bomo pri ponovnem preverjanju davčnih in prispevnih stopenj predvsem pri normirancih z nižjimi prihodki upoštevali ravno ta del, da ne uživajo nekaterih osnovnih pravic kot drugi zaposleni (bolniški stalež, letni in zimski regres, stroški prevoza,...). Naš cilj je stabilen sistem.

3. STABILNE JAVNE FINANCE

Odgovorno ravnanje z javnim denarjem je temelj zaupanja v državo.

Vstopamo v obdobje korenitih sprememb evropskega financiranja, kjer sredstva ne bodo več samoumevna pravica, ampak nagrada za najboljše razvojne projekte. Slovenija mora biti v tej tekmi med zmagovalci.

Preudarno upravljanje: V tem mandatu smo uspeli stabilizirati javne finance. Javnofinančni primanjkljaj ohranjamo v varnih oz. obvladljivih okvirih, javni dolg, merjen v odstotku od BDP, pa postopno znižujemo. To nam omogoča, da se zadolžujemo ceneje in več denarja namenimo za razvoj, namesto za obresti.

Evropska sredstva: EU pripravlja nov večletni finančni okvir, ki prinaša tektonske premike. Obdobja, ko je država avtomatsko dobila denar, je konec. Naš cilj je, da Slovenija iz novega, konkurenčnega sistema počrpa več sredstev kot doslej, predvsem za znanost, visoko tehnologijo, zeleni prehod in inovacije.

- **Sklad za konkurenčnost:** Prihaja nov centraliziran Evropski sklad za konkurenčnost. Za ta denar ne bodo več tekmovalе države s kvotami, ampak neposredno podjetja in institucije s svojimi projekti na evropskem trgu.
- **Sprememba miselnosti:** Slovenija se mora preleviti iz pasivne prejemnice pomoči v aktivno tekmovalko. Ne bomo več spraševali, »koliko nam pripada«, ampak »kako dobri smo, da zmagamo«.
- **Podporno okolje:** Vzpostavili bomo močno državno podporno mrežo, ki bo pomagala slovenskim prijaviteljem pri pripravi vrhunskih projektov za neposredne razpise v Bruslju.

Krepitev regulatornih institucij: Poiskali bomo optimalno ravnotežje med nadaljnjo krepitvijo samostojnosti in neodvisnosti domačih regulatornih institucij, ki so ključne za delovanje trgov, ter krepitvijo in prevzemom določenih regulativnih aktivnosti s strani centraliziranih evropskih regulatornih institucij. Pri tem bomo zasledovali predvsem rešitve učinkovitosti in hitrosti reševanja postopkov ter administrativne razbremenitve za podjetja in posameznike, udeležence tovrstnih postopkov.

4. FINANČNI SISTEM IN INOVACIJE: KAPITAL ZA RAST

Ustvariti želimo okolje, kjer se prihranki varno in donosno prelijejo v razvoj domačih podjetij.

Slovensko gospodarstvo ima strukturno težavo: podjetja so preveč odvisna od bančnih posojil in imajo otežen dostop do drugih virov kapitala, potrebnega za njihovo rast in razvoj. Naš cilj je aktivirati kapital v depozitih in ustvariti okolje, kjer se prihranki varno in donosno prelijejo v razvoj domačih podjetij. V tem mandatu smo s sprejemom Strategije razvoja kapitalskega trga že postavili temelje.

Krepitev finančne pismenosti: Spodbujali bomo krepitev znanj in kompetenc prebivalstva na področju financ, z namenom sprejemanja premišljenih finančnih odločitev ter večje varnosti na finančnih trgih.

Uvedba individualnih naložbenih računov (INR): Prebivalcem smo omogočili odprtje posebnega naložbenega računa za dolgoročno naganje prihrankov. Do sedaj je bil vlagatelj obdavčen ob vsaki prodaji finančnega instrumenta z dobičkom in ob prejemu dividende oz. obresti, kar je pomenilo finančno in administrativno breme za vlagatelje. Uvajamo načelo, da se davek ne plača, dokler denar ostane na INR računu, ponudnik INR pa vso administracijo uredi za vlagatelja.

Nadaljevanje »ljudskih obveznic«: Uspeh izdaje ljudskih obveznic je dokazal, da državljani želijo varne in donosne domače naložbe. Država bo nadaljevala z izdajo državnih obveznic za male vlagatelje, za financiranje strateških projektov (energetika, infrastruktura), s čimer obresti ostanejo domačim ljudem.

Državna spodbuda kapitalskemu trgu: Država se bo premišljeno umikala iz nestrategičnih naložb preko javne prodaje delnic (IPO), s čimer bomo oživili Ljubljansko borzo in državljanom ponudili priložnost za udeležbo pri dobičku uspešnih podjetij.

Tehnološko-inovacijski sklad: Preučujemo možnost združitve sredstev Slovenskega podjetniškega sklada, SID banke in dela evropskih sredstev v enoten, močan sklad. Ta bi deloval kot sklad, ki investira v zasebne sklade tveganega kapitala.

Ekonomska demokracija: Sprejeli smo nov Zakon o udeležbi delavcev pri dobičku in Zakon o lastniški zadrugi. Zaposleni z udeležbo pri dobičku dobi na račun več (višji neto) v primerjavi s plačo, podjetje pa ohrani večjo konkurenčnost. Naš cilj v novem mandatu je, da ta model uvede vsaj 30 % slovenskih podjetij.

5. VELIKI STRATEŠKI PROJEKTI: TEHNOLOŠKI PREBOJ

Postati moramo soustvarjalec in lastnik ključne infrastrukture prihodnosti.

Vlagali bomo v tri strateška področja, ki bodo definirala suverenost držav v 21. stoletju: umetno inteligenco, vesolje in nove vire energije.

Umetna inteligenca in superračunalniki: Vzpostavili bomo superračunalnik Vega 2. Vzpostavljamo infrastrukturo za lasten veliki jezikovni model (LLM), treniran na slovenskih podatkih, s ciljem ohranjanja slovenskega jezika in kulturne dediščine. To je projekt nacionalne identitete. Z vlaganji v visokozmogljivo računalništvo ter z že vzpostavljenim Kompetenčnim centrom za umetno inteligenco bomo slovenskim podjetjem in raziskovalcem omogočili, da najzahtevnejše simulacije in razvoj modelov opravijo doma. To infrastrukturo bomo uporabili tudi za preboj v zdravstvu (za analizo genoma in razvoj novih zdravil).

Vesoljske tehnologije: S slovenskima satelitoma Trisat in Nemo-HD ter z aktivnim delom v okviru Evropske vesoljske agencije (ESA) smo Slovenijo postavili na vesoljski zemljevid. Naša podjetja so dobavitelji za najzahtevnejše misije. Nadaljevali bomo s širitvijo mreže lastnih mikrosatelitov, opremljenih z naprednimi senzorji za opazovanje Zemlje.

- Sateliti bodo omogočili nadzor vodotokov in vlažnosti tal, napovedali bodo lahko poplavne valove in sušna obdobja ter omogočili pravočasno ukrepanje. Varnost pred naravnimi nesrečami se danes gradi v vesolju.

Vodikova dolina – energija za težko industrijo: V sedanjem mandatu smo vzpostavili konzorcij za ekosistem vodika iz nizkoogljičnih virov. Konzorcijsko pogodbo je podpisalo 18 slovenskih podjetij in mestnih občin. Uspeli smo na velikem evropskem razpisu in postali vodilni partner t. i. Severnojadranske vodikove doline. Nadaljevali bomo z razvojem celotne verige, od proizvodnje zelenega vodika (s presežki sončne energije) do njegove hrambe in uporabe.

Razvojna shema za visokotehnološka podjetja: Spodbujali bomo investicije v nova delovna mesta z visoko dodano vrednostjo. Država bo zagotovila razvojne sheme za visokotehnološka podjetja, s ciljem dviga produktivnosti in ciljem dodane vrednosti na 100.000 evrov na zaposlenega.

Pomoč »Scaleup« podjetjem: vzpostavili bomo razvojne sheme za podporu razvoju malih in srednje velikih podjetij za preboj na globalni trg.

6. INTERNACIONALIZACIJA: SVET JE NAŠ TRG

Slovenija je izvozno gospodarstvo.

Strateško smo v zadnjih desetletjih naredili premik in smo v mednarodni trgovini manj vezani le na nekaj bližnjih držav, vendar pa moramo nadaljevati z diverzifikacijo. Ne potrebujemo več le splošne promocije na gospodarskih sejmih, ampak konkreten poslovni razvojni model – kar bo odprlo vrata za naše inženirje in izdelke.

Gospodarska diplomacija 2.0: Potrebujemo močno gospodarsko diplomacijo. Vzpostavili bomo nov, hibridni model predstavljanja v tujini. V ključnih svetovnih centrih bomo vzpostavili lokalno mrežo poslovnih povezovalcev. Osredotočili se bomo na nove trge in s tem razpršili preveliko odvisnost od posameznih trgov. Državna podpora bo usmerjena predvsem v mala in srednja podjetja, ki imajo vrhunski izdelek, a nimajo sredstev za drago trženje na drugih celinah.

Fokus na nove trge – razpršitev tveganja: Evropa bo vedno naš domači trg, a rasti moramo tudi tam, kjer raste svet. Država bo podprla ustanavljanje skupnih predstavništev v tehnoloških središčih. Luko Koper in naše logiste bomo izkoristili za krepitev sodelovanja z državami, ki iščejo pot v Srednjo Evropo. To bi podprli z vzpostavitvijo nacionalnega podatkovnega prostora za logistiko.

Znamka »Made in Slovenia« – ime, ki odpira vrata: Oblikovali bomo enotno nacionalno znamko, ki bo v zavesti kupcev predstavljala vrhunsko kakovost, inovacijo in ekološko neoporečnost.

7. DIGITALIZACIJA DRŽAVE IN DRUŽBE: ČLOVEK V SREDIŠČU

Naš cilj je sodobna država, ki deluje kot učinkovit servis, dostopen 24 ur na dan, vse dni v tednu, brez čakanja v vrstah in brez nepotrebne birokracije.

Digitalizacijo razumemo kot vračanje časa ljudem, zato internet razumemo kot osnovno človekovo pravico. Zavezani smo napredku, ki temelji na vključenosti: gradimo digitalno prihodnost, v kateri nihče ne bo ostal zadaj. Digitalizacija ni samo nakup moderne tehnologije, je sprememba miselnosti.

Država na klik – enotna evropska digitalna denarnica: Uspešno smo uvedli biometrično osebno izkaznico in aplikacijo eOsebna, s katero državljani že urejajo digitalne javne storitve in uporabljajo zdravstveni sistem. Uvedli bomo polno funkcionalno digitalno denarnico, skladno z evropskimi standardi (EUDI Wallet). Na enem mestu na telefonu bodo državljani varno hranili osebno izkaznico, vozniško dovoljenje in druge dokumente; uradne zadeve bodo lahko urejali kjerkoli v EU.

Življenjski dogodki, ne obrazci – načelo »samo enkrat«: Če je državljan podatek državi že posredoval, to zadostuje za vso nadaljnjo komunikacijo z državnimi in občinskimi organi. Storitve e-uprave bomo preoblikovali.

Pametna država – podatkovno vodenje odločanja: Država upravlja z velikimi količinami podatkov, a jih premalo uporablja za strateške odločitve in načrtovanje procesov. Povezali bomo podatkovne baze iz zdravstva, prometa, okolja in energetike v varen in anonimiziran ekosistem nacionalnega podatkovnega prostora. Podatki bodo tako postali orodje za boljše načrtovanje javnega prometa, optimizacijo čakalnih vrst v zdravstvu in napovedi potreb po električni energiji. Anonimizirane podatke bomo odprli za gospodarstvo in raziskovalce, saj lahko služijo za razvoj novih aplikacij in storitev.

Digitalna vključenost: Digitalizacija je uspešna le, če jo posameznik zna uporabljati in je dostopna vsem. Nadaljevali in razširili bomo mrežo Digi info točk po vsej Sloveniji, kjer usposobljeni svetovalci fizično pomagajo starejšim in manj veščim pri uporabi digitalnih javnih storitev. Do leta 2030 bomo zagotovili pokritost s hitrim širokopasovnim internetom (gigabitna omrežja) in 5G signalom za vsako gospodinjstvo v Sloveniji, tudi na podeželju. Hitra povezava je osnovni pogoj za skladen regionalni razvoj, delo na daljavo in ohranitev življenja na podeželju.

Nacionalna platforma umetne inteligence: Vzpostavili bomo nacionalno platformo kot osrednje digitalno vozlišče, ki bo omogočalo varno uporabo orodij umetne inteligence, ne da bi vsaka institucija morala razvijati svoje rešitve. To bo spodbudilo in prineslo stroškovno učinkovitost in podporo inovacijam.

8. TURIZEM: BUTIČNA DOŽIVETJA PRED KOLIČINO

Slovenijo gradimo kot zeleno, butično destinacijo za zahtevne goste, ki cenijo naravo, mir in vrhunsko storitev.

Turizem je ena naših najpomembnejših gospodarskih panog, ki prispeva velik delež k BDP, a ne sme postati industrija, ki uničuje okolje in kakovost življenja domačinov. Naš strateški cilj, usklajen z vizijo Slovenske turistične organizacije, je jasen: ne štejemo več nočitev, merimo zadovoljstvo in dodano vrednost. Slovenijo gradimo kot zeleno, butično destinacijo za zahtevne goste, ki cenijo naravo, mir in vrhunsko storitev.

Zelena in športna destinacija – prehod v celoletni turizem: V tem mandatu smo izvedli največji investicijski cikel v zgodovini slovenskega turizma. S sofinanciranjem smo podprli preobrazbo desetih velikih gorskih središč v celoletne destinacije. S tem smo obvarovali smučišča pred propadom zaradi podnebnih sprememb in zagotovili delovna mesta skozi vse leto.

- **Športni turizem:** Uspehe naših šampionov sistemsko povezujemo s promocijo države. Slovenija bo gostila vrhunske športne prireditve, ki so investicija v globalno prepoznavnost.
- **Upravljanje tokov in sobivanje – stanovanja so za ljudi:** Z novim Zakonom o gostinstvu smo omogočili občinam, da naslavljajo izzive sobivanja turizma in prebivalcev nekega kraja.
- **Gastronomija in lokalno – od njive do hotela:** Slovenija gostom ponuja zgodbo o čisti vodi, ekološki pridelavi in tradiciji. Z vzpostavitvijo lokalnih prehranskih verig bomo hotele in restavracije neposredno povezali s kmeti.
- **Zdraviliški turizem in dobro počutje:** Smo dežela zdravih voda. Naša zdravilišča so centri preventivnega zdravja in rehabilitacije. Vlagali bomo v specializacijo ponudbe za starajočo se evropsko populacijo, ki išče vrhunske zdravstvene storitve v varnem okolju.

VARNOST IN ODPORNOST DRŽAVE

Odporna, energetska neodvisna, infrastrukturno sodobna, okolju prijazna in prehransko varna Slovenija. Država, ki ji zaupamo, in varnost, ki jo čutimo.

Živimo v nemirnih in skrb vzbujajočih časih. Svet je na razpotju in mi z njim. Iluzije o večnem miru so se razblinile, saj se soočamo s sočasnimi grožnjami evropski varnosti, krizo tradicionalnih zavezništev in brutalnim ignoriranjem mednarodnega prava, kar se najbolj drastično kaže v vojnah v Ukrajini in Gazi. Velesile pravila mednarodne skupnosti pišejo na novo, moč argumenta pa zamenjuje argument moči.

V takšnem svetu, ki ga pretresajo vojne, energetska izsiljevanja in podnebne katastrofe, se definicija varnosti korenito spreminja. Prava suverenost države v 21. stoletju ni več zgolj v varovanju meja, temveč v sposobnosti, da je zmožna v čim večji meri sama poskrbeti za svoje ključne potrebe. Zato si ne moremo več privoščiti naivnosti: v današnjih razmerah pasivnost pomeni ranljivost.

Biti suveren danes pomeni imeti dostop do lastne elektrike in na policah imeti hrano, tudi ko se pretrgajo globalne dobavne verige. Pomeni, da smo varni pred podnebnimi ekstremi in da imamo sodobne železnice, ceste in letalsko infrastrukturo, ki nas povezujejo s svetom. Pomeni, da imamo nadzor nad vsemi strateškimi področji, vključno z elektroenergetskim omrežjem, finančnim sistemom in ključno infrastrukturo.

Trajnostni prehod za nas ni modna muha, ampak najvišja oblika domoljubja. Je edina pot do dolgoročno cenejše energije, čistejšega zraka in neodvisnosti od uvoza dragih fosilnih goriv. Ne želimo se ukvarjati z gradovi v oblakih, ampak z resničnimi temelji prihodnosti: z drugim tirom, drugim blokom nuklearke, z nasipi in zadrževalniki.

Suverenost pomeni tudi red v prostoru. Slovenija je majhna, naš prostor je omejen in dragocen. Ne moremo si privoščiti stihije, kjer vsak gradi karkoli in kjerkoli želi ter kjer bi pozidali najboljše kmetijska zemljišča. Reke potrebujejo prostor, da ne poplavijo hiš, gozdove potrebujemo, da zadržujejo plazove. Varovanje okolja je v resnici varovanje ljudi.

Vendar država ni le abstrakten birokratski aparat ali infrastruktura. Država je izkušnja ljudi. Je tisti občutek varnosti, ko se ponoči sprehodimo po ulici. Je gotovost, da bo sodišče o naši pravici odločilo v razumnem času. Je pomoč, ki pride hitro, strokovno in učinkovito, ko udari naravna nesreča. In je ponos, ko Slovenija v mednarodnem prostoru nastopa suvereno, načelno in s hrbtenico.

V Gibanju Svoboda gradimo državo, ki je navzven suverena, navznoter pa varna, pravična in učinkovita. Ne pristajamo na državo, s svojimi zapletenimi postopki predstavlja oviro, gradimo državo, ki je rešitev. Naša vizija temelji na dinamičnem ravnesju: varnost zagotavljamo z močnimi institucijami (policijo, vojsko), svobodo pa z delujočo pravno državo in doslednim spoštovanjem človekovih pravic.

Naš cilj je odporna Slovenija. Država, ki ne trepeta pred vsako nevihto in ne kleka pred cenovnimi šoki, ampak trdno stoji na lastnih temeljih, tesno povezana navznoter in odprta navzven. Država, kjer pravila veljajo za vse enako in kjer institucije delajo za ljudi, ne zase.

1. ENERGETSKA NEODVISNOST: ČISTA, DOSTOPNA IN VARNA

Energija prihodnosti mora biti nizkoogljična, a hkrati stabilna in cenovno dostopna.

Energija prihodnosti mora izpolnjevati tri pogoje: biti mora nizkoogljična (okoljsko vzdržna), stabilna in cenovno dostopna za ljudi ter konkurenčna za industrijo. Slovenija zaradi svojih naravnih danosti potrebuje oboje: pospešen razvoj obnovljivih virov in stabilnost dobave, ki jo nudi jedrska energija. Ta kombinacija nam bo zagotavljala neodvisnost od uvoza drage elektrike v zimskih mesecih.

Mešanica virov: JEK2 + OVE: Slovenija bo stala na dveh močnih stebrih:

- **Jedrska prihodnost, ki bo zagotavljala stabilnost:** Slovenija je jedrska država z desetletji varnih izkušenj in vrhunskim inženirskim znanjem. Tega ne bomo zavrgli, zato bomo odgovorno sprejeli končno investicijsko odločitev za drugi blok jedrske elektrarne (JEK2) in izpeljali postopke umeščanja v prostor. Jedrska energija je namreč edini nizkoogljični vir, ki nam zagotavlja veliko količino pasovne energije podnevi in ponoči, poleti in pozimi, neodvisno od vremenskih razmer.
- **Sončni pospešek (samooskrba):** Sonce je vir, ki ga imamo doma in je zastonj. V tem mandatu smo dosegli zgodovinski preboj: več kot potrojili smo moč sončnih elektrarn (z 0,5 GW na 1,6 GW), po inštalirani moči na prebivalca smo prehiteli celo sončno Italijo in lovimo Avstrijo. Ta tempo bomo ohranili.
 - **Pametna umestitev:** Ne bomo uničevali rodovitnih njiv, sončne elektrarne sodijo na strehe, na degradirana industrijska območja (bivši rudniki, odlagališča), na zemljišča ob avtocestah in nad parkirišča. Spodbujali bomo agrofotovoltaliko, kjer proizvodnja elektrike in hrane sobivata (npr. senčenje sadovnjakov).
- 1. **Geotermalna energija:** je stabilen obnovljiv vir z velikim potencialom, zlasti za ogrevanje in hlajenje. Njena prednost je stabilnost: deluje ne glede na vreme in omogoča dolgoročno zanesljivo oskrbo. Njen razvoj bomo usmerili predvsem v daljinsko ogrevanje, javne stavbe, industrijo in kmetijstvo, poenostavili postopke in zagotovili jasna pravila ter prevzeli del začetnega tveganja, kjer je to nujno za zagon projektov.
- 2. **Hidroelektrarne:** Vodo bomo izkoriščali preudarno, s poudarkom na dokončanju verig (npr. na Spodnji Savi in nadaljevanje na Srednji Savi), ki so nujne za protipoplavno varnost. Hkrati bomo vlagali v črpalne hidroelektrarne (kot je ČHE Kozjak), ki delujejo kot velikanske naravne baterije za shranjevanje viškov energije.

Boj proti energetske revščini: Trajnostni prehod ne sme biti privilegij bogatih, država mora poskrbeti za tiste, ki bi jih stroški prehoda najbolj udarili.

- **Podnebni vavčerji:** Preučili bomo sistem podnebnih vavčerjev za socialno najranljivejša gospodinjstva: vavčer ne bi bil le »socialna pomoč«, ampak investicija, namenjena nakupu varčnih gospodinjskih aparatov ali manjšim sanacijam, ki takoj znižajo višine položnic.
- **Subvencije za energetske sanacije:** Najcenejša energija je tista, ki je ne porabimo. Za energetske revne gospodinjstva, ki živijo v potratnih in vlažnih stavbah, bomo preko Eko sklada zagotovili delno kritje stroškov osnovne energetske sanacije (izolacija strehe, zamenjava oken, ureditev ogrevanja). S tem rešujemo revščino in zdravje ljudi hkrati.

Elektrifikacija in omrežje: Omrežje je krvni obtok sistema. V preteklosti je elektrika tekla le v eno smer (od elektrarne do porabnikov). Danes, ko imamo na strehah tisoče sončnih elektrarn, mora teči v obe smeri. Naše omrežje za to ni bilo zgrajeno. Zato smo in bomo še naprej poganjali obsežen investicijski cikel za ojačitev nizko- in srednje napetostnega omrežja (transformatorske postaje, kablovodi). Obenem je v teku tudi nadgradnja omrežnih sistemov v smeri večje digitalizacije in razvoja pametnih omrežij.

- **Elektrifikacija vsega (EoT):** Povezljivost vseh naprav ob 100 % digitalizaciji in maksimalni elektrifikaciji

bo za odjemalce pomenila možnost znižanja stroškov oskrbe z energijo, za elektroenergetski sistem pa večjo fleksibilnost.

- **Hranilniki energije:** Izvajali bomo nacionalni program namestitve baterijskih hranilnikov, da bomo lahko sončno energijo, pridelano čez dan, uporabili zvečer. Spodbujali bomo vgradnjo baterij v gospodinjstvih in podjetjih ter postavitev velikih sistemskih baterij, ki bodo stabilizirale omrežje in zmanjšale potrebo po uvozu drage elektrike v konicah.

2. SODOBNA INFRASTRUKTURA: POVEZANI S SVETOM IN MED SEBOJ

Infrastruktura je krvni obtok gospodarstva.

Če se blago ustavi v Luki Koper ali če delavec stoji v zastoju pred Ljubljano, izgublja vsa Slovenija. V tem mandatu smo zagnali največji, sedem milijard evrov vreden investicijski cikel v zgodovini samostojne države, ki pomeni tudi strateški proticiklični ukrep. Zaključujemo projekte, o katerih se je le govorilo dvajset let, in začnemo nove, ki bodo Slovenijo postavili na zemljevid najrazvitejših.

Razvoj prometne infrastrukture bomo nadgradili z ukrepi, ki sistematično zmanjšujejo odvisnost od osebne avtomobila in cestnega tovornega prometa. V ospredju bodo naložbe v aktivno mobilnost – varne pešpoti in kolesarsko infrastrukturo – ter krepitev javnega potniškega prometa z razvojem intermodalnih vozlišč, ki omogočajo enostaven prestop med vlakom in hitrimi avtobusnimi povezavami. Hkrati bomo z bolj premišljenimi cenovnimi signali spodbudili preusmerjanje tovornega prometa na železnice: prihodke iz cestninjenja tranzitnega prometa bomo namenili tako podpori čistejšemu domačemu cestnemu tovornemu prometu kot tudi subvencioniranju prevoza blaga po tirih.

Železnice – hrbtenica mobilnosti: Desetletja so bile železnice potisnjene na stranski tir. Mi smo trend obrnili: proračun za investicije v železnice smo podvojili.

- **Drugi tir Divača-Koper:** Projekt, ki je bil desetletje talka politike, danes teče znotraj časovnice in znotraj na začetku potrjenega finančnega okvira. Desni tir bo dan v uporabo do konca leta 2026. Prav tako že projektiramo tudi levi tir drugega tira, ki bo zagotovil polno dvotirnost do leta 2030, kar bo podvojilo kapacitete Luke Koper. Poleg tega bo v dodatnem levem tiru tudi nova vodovodna cev, ki bo obali zagotovila dovolj pitne vode tudi v sušnih poletnih mesecih. Projekt gradimo sami, z lastnim in evropskim denarjem, brez vstopa tujih držav v lastniško strukturo.
- **Potniški center Ljubljana – zaključujemo gradnjo Železniške postaje Ljubljana:** Oktobra 2026 bo nadgrajena Železniška postaja Ljubljana predana v polno obratovanje in ne bo več v sramoto državi. Nadaljevali bomo z nadgradnjo in gradnjo avtobusne postaje. Zraslo bo sodobno multimodalno vozlišče, ki bo sprožilo preporod celotnega dela mesta, predvsem pa izboljšalo mobilnost za vse državljane. Zgradili bomo Tivolski lok, ki bo začasna rešitev za razbremenitev ljubljanske postaje tovornega prometa, in začeli v prostor umeščati obvozne proge, da bo tovorni promet obšel Ljubljano.
- **Hitre železniške proge:** Pripravili bomo potrebno dokumentacijo za traso nove hitre železnice med Ljubljano in Mariborom, ki bo omogočila potovalne hitrosti do 250 km/h in potovalne čase pod eno uro.
- **Gorenjska proga:** Začenjamo s celovito nadgradnjo proge Ljubljana–Kranj–Jesenice. Vzpostavili bomo drugi tir do Kranja, ki bo omogočil frekventno primestno železnico za tisoče dnevnih migrantov z Gorenjske v Ljubljano, kjer bo vzpostavljen taktni promet.
- **Kamniška proga in povezava z letališčem:** Kamniško progo bomo elektrificirali in nadgradili v dvotirno. Vzpostavili bomo 15-minutni taktni promet v konicah in s tem pomembno prispevali k

zmanjševanju avtomobilskega prometa v Ljubljanski urbani regiji. Iz te proge bomo zgradili nov odcep do Letališča Jožeta Pučnika, s čimer bo osrednje letališče končno dobilo tirno povezavo z Ljubljano.

- **Dolenjska proga:** Dolenjsko progo bomo nadgradili v dvotirno do Ivančne Gorice, da bo omogočala taktni primestni promet in bo razbremenila avtocesto dnevnih migracij.

Cestna infrastruktura – odprava ozkih grl in konec izolacije regij: Danes se še vedno 80 % prometa odvija po cestah. Ker si ne moremo si privoščiti, da Slovenija postane en sam velik zastoj, ciljno vlagamo v odpravo kritičnih točk in preučujemo možnosti širitve celotnega avtocestnega križa.

- **Tretja razvojna os – konec drugorazrednosti za Koroško in Belo krajino:** Politiki so desetletja risali trase na zemljevid, mi pa smo zagnali stroje. Tretja razvojna os ni le cesta, je razvojna pravica regij, ki so bile predolgo odrezane od centra.
- **Severni krak (Koroška):**
 - Na odseku Velenje–Slovenj Gradec gradnja poteka s polno paro. To je eden gradbeno najzahtevnejših projektov (viadukti Jenina, Visočnik), ki bo končan v letu 2027.
 - Za ključni povezovalni odsek Šentrupert–Velenje (priključek na avtocesto A1) zaključujemo pridobivanje gradbenega dovoljenja.
- **Južni krak (Bela krajina):**
 - Začenjamo z gradnjo prvega odseka pri Novem mestu (vzhodna obvoznica) in mostu čez Krko.
 - Ključni preboj bo **predor pod Gorjanci**, za katerega pospešeno pripravljamo dokumentacijo. S tem bomo skrajšali pot iz Novega mesta v Belo krajino za 20 minut in končali njeno prometno izolacijo.
- **Predor Karavanke – popolna pretočnost v Avstrijo:** Promet po novi, sodobni cevi bo stekel marca 2026. Z zaključkom projekta bomo trajno odpravili poletne kolone na meji z Avstrijo.
- **Ljubljanski obroč in vpadnice:** Razširili bomo Ljubljanski obroč in vpadnice v Ljubljano. Na vpadnicah Domžale–Ljubljana in Vrhnika–Ljubljana vpeljujemo pametno avtocesto – z digitalno signalizacijo bomo omogočili vožnjo po odstavnem pasu v času konic.
 - **P+R vozlišča:** Ob vseh glavnih vpadnicah (Dolgi most, Domžale, Medvode) bomo zgradili ali nadgradili velika parkirišča P+R, povezana s hitrimi avtobusnimi in železniškimi linijami do centra mesta.
- **Sanacija mostov in regionalnih cest:** Po uničujoči ujmi smo pristopili k sistematični obnovi dotrajanih mostov na državnih cestah. Varnost na regionalnih cestah, po katerih vozijo tudi šolski avtobusi, je prioriteta.
- **Spodbujanje letalske povezljivosti:** Po vzoru do sedaj uspešnih razpisov bomo naprej proaktivno spodbujali letalsko povezljivost Slovenije. Prizadevali si bomo najti dobrega dolgoročnega strateškega partnerja za Letališče Edvarda Rusjana v Mariboru.
- **Ustanovitev ladjarja:** Preučili bomo možnosti ustanovitve slovenskega ladjarskega podjetja.

3. JAVNI POTNIŠKI PROMET V SLUŽBI LJUDI

Javni potniški promet mora postati privlačna alternativa osebnemu vozilu.

Slovenija sodi med države Evropske unije z najnižjo rabo javnega potniškega prometa in hkrati med tiste z največjo odvisnostjo od osebnih avtomobilov. To ima številne negativne posledice: visoko uvozno odvisnost od fosilnih goriv, slabšo kakovost zraka zaradi izpustov ter povečano izpostavljenost mobilnostni revščini. Javni potniški promet ima potencial, da postane hrbtenica razogljičenja prometa, zmanjševanja zastojev in izboljševanja prometne varnosti. Za uresničitev tega potenciala pa je nujno dokončati digitalizacijo sistema, posodobiti vozni park, okrepiti povezave med mesti ter zagotoviti kakovostne in dostopne storitve tudi v ruralnih območjih.

Boljša uporabniška izkušnja skozi ponudbo digitalnih orodij: Vzpostavili bomo brezgotovinsko plačevanje (plačevanje z bančnimi karticami, preko mobilnih aplikacij) in spremljanje avtobusov in vlakov v realnem času za boljše načrtovanje poti in manj slabe volje.

Prevozi na klic: V odročnejših in redkeje poseljenih območjih, kjer klasične avtobusne linije niso učinkovite ali finančno vzdržne, bomo uvedli prevoze na klic. Ti bodo fleksibilno prilagojeni potrebam prebivalcev ter časovno in prostorsko povezani z glavnimi prometnimi vozlišči, s čimer bomo izboljšali dostopnost osnovnih storitev in zmanjšali mobilnostno revščino.

Investicije v nove, okolju in potniku prijazne avtobuse ter vlake: Pospešili bomo vlaganja v nove avtobuse in vlake z nizkimi ali ničelnimi emisijami, višjo energetsko učinkovitostjo ter izboljšanimi standardi udobja, dostopnosti in varnosti. Sodobna vozna sredstva so ključna za večje zadovoljstvo potnikov, privabljanje novih uporabnikov javnega potniškega prometa ter doseganje nacionalnih in evropskih podnebnih ciljev.

4. ODPORNOST NA PODNEBNE SPREMEMBE IN UREJANJE PROSTORA

Danes je varnost pred naravnimi nesrečami prioriteta nacionalne varnosti.

Avgusta 2023 nam je narava izstavila račun za desetletja napačnega urejanja prostora. Betoniranje bregov, stiskanje rek v ozka korita in gradnja na poplavnih območjih so se izkazali za usodne napake.

Poplavna varnost: Varnosti ne moremo zagotoviti le z višjimi bregovi, vodi moramo dati prostor, da se razlije tam, kjer ne povzroča škode.

- **Suhi zadrževalniki in razlivne površine:** Namesto kanaliziranja rek bomo sistematično odkupovali kmetijska in degradirana zemljišča za vzpostavitev razlivnih površin in suhih zadrževalnikov. To je edini način, da »odrežemo konico« poplavnemu valu, preden doseže naseljene kraje.
- **Standardi odpornosti (500-letne vode):** Uvajamo strožje standarde. Običajni objekti morajo biti odporni na 100-letne vode, medtem ko mora biti kritična infrastruktura (bolnišnice, šole, domovi za ostarele, gasilski domovi) grajena tako, da zdrži tudi 500-letne vode.
- **Državno podjetje za vode:** Vzdrževanje vodotokov je strateška javna služba, ki ne sme biti odvisna od profita zasebnikov. Ukinjamo sistem neučinkovitih koncesij in ustanovljamo močno državno podjetje Slovenske vode z lastno mehanizacijo in ekipami, ki bodo redno čistile struge in sanirale brežine – hitro, strokovno in centralizirano.

- **Investicijski cikel:** Ne varčujemo na varnosti. Zaključili bomo več kot 400 projektov protipoplavne zaščite, s poudarkom na najbolj ogroženih porečjih (Savinja, Drava, Mura, Sora), za kar smo zagotovili 2,2 milijarde evrov nepovratnih in povratnih sredstev.

Prostorsko načrtovanje – red, hitrost in predvidljivost: Ker je prostor naš najredkejši vir, moramo končati s prakso, kjer postopki lahko trajajo desetletje, na koncu pa se gradi na najboljši kmetijski zemlji.

- **Regionalni prostorski plani (RPP):** Voda in promet ne poznata občinskih meja. Uvajamo regionalno planiranje, ki bo preprečilo absurdne situacije, ko ena občina gradi industrijsko cono na poplavnem območju, ki ogroža sosednjo občino.
- **Digitalizacija:** Uvedli smo popolnoma digitalen postopek pridobivanja gradbenih dovoljenj (eGraditev). Ukinjamo fizične fascikle, izgubljene dokumente in neskončna usklajevanja mnenjedajalcev. Postopek bo transparenten: investitor bo v vsakem trenutku videl, pri katerem uradniku stoji njegova vloga.
- **Odprava preteklih grehov:** V prostoru se še vedno soočamo s posledicami napačnih odločitev iz preteklosti, ko so bile nekatere dejavnosti neustrezno umeščene v bližino naselij, na poplavna območja ali v prostorsko neprimerna okolja. To povzroča dolgotrajne konflikte in neposredne težave za ljudi, od obremenitev z vonjavami do omejitev razvoja in povečane poplavne ogroženosti. Zato bomo vzpostavili sistemsko politiko odprave teh prostorskih napak, podprto z namenskimi finančnimi viri za potrebne prilagoditve, preselitve ali sanacije.
- **Odgovorno ravnanje z viri – krožna gradnja:** Obnova po poplavih zahteva ogromno materiala (pesek, kamen), kar prinaša pritisk na okolje. Uredili bomo področje rudarstva, preprečili bomo nezakonite črne izkope, ki uničujejo naravo, in poostri nadzor nad koncesijami. Spodbujali bomo uporabo recikliranih gradbenih odpadkov (npr. naplavine, ruševine) za nasipe in ceste. Javna naročila bodo morala vsebovati obvezen delež recikliranih materialov.
- **Prilagajanje na sušo:** Podnebne spremembe ne prinašajo vedno preveč vode, včasih tudi premalo. Gradili bomo večnamenske zadrževalnike vode, ki bodo pozimi blažili poplave, poleti pa služili za namakanje kmetijskih površin. Izvajali bomo Nacionalni načrt za obnovo narave. Obnovljena mokrišča in naravni meandri rek so najboljša in najcenejša »spužva«, ki vodo zadrži v pokrajini. Varstvo narave ne ovira razvoja, ampak pogojuje varnost.

5. KMETIJSTVO, HRANA IN GOZD: LOKALNO, PAMETNO, NAŠE

Hrana je strateška dobrina in temelj nacionalne varnosti.

Ustaviti moramo trend padanja samooskrbe in zagotoviti, da kmet dobi pošteno plačilo za svoje trdo delo, potrošnik pa kakovostno, varno in lokalno hrano.

Dolgoročna vizija in stabilnost – kmetijstvo kot nacionalni interes: Ker kmetijstvo ne sme biti poligon za politična preigravanja, bomo sprejeli realno in izvedljivo nacionalno strategijo za prihodnjih 20–30 let in povrnili zaupanje v kmetijsko politiko. Zagotovili bomo stabilno okolje, ki upošteva specifične slovenskega podeželja v okviru EU in se dinamično prilagaja podnebnim ter tržnim spremembam. Zagotavljali bomo prehransko varnost ob sočasnem varovanju okolja. Enakopravno bomo podpirali tako integrirano pridelavo (za zagotavljanje tržnih viškov) kot ekološko kmetijstvo (kot priložnost za visoko dodano vrednost).

Generacijska prenova – mladi morajo videti prihodnost: Slovenski kmet je v povprečju star skoraj 60 let. Če ne bomo izvedli generacijskega obrata, bo slovensko podeželje ostalo prazno, zaraščeno in zapuščeno.

- **Akcijski načrt za mlade kmete:** Z dolgoročno vizijo kmetijstva v Sloveniji bodo mladi seznanjeni s cilji, glede na svoje zmožnosti pa bodo lahko izbrali svojo pot doprinosa. Radikalno bomo poenostavili birokratske pogoje za prenos kmetij s starejše na mlajšo generacijo. Z interdisciplinarnim pristopom in modernizacijo bomo ustvarili pogoje, ki bodo mlade spodbudili k prevzemu kmetij in delu v kmetijstvu.
- **Finančna spodbuda:** Še naprej bomo povečevali nepovratna zagonska sredstva za mlade kmete in vzpostavili shemo ugodnih posojil z državnim jamstvom za modernizacijo hlevov in mehanizacije. Finančne spodbude se morajo prilagoditi sodobnim trendom, predvsem pa slediti potrebam države in pridelovalcev.
- **Kmet kot podjetnik:** Spodbujali bomo dopolnilne dejavnosti na kmetijah (turizem, predelava, energetika), da bo kmetija omogočala dostojno preživetje celotni družini.
- **Prenosniki kmetij:** Uredili bomo letno finančno spodbudo za prenosnike kmetij in jim nudili svetovanje in pomoč v stiski.

Tehnološki preskok in prilagajanje na podnebje: Kmetovanje pod milim nebom postaja zelo tvegano in drago. Pozeba, toča in suša so žal nova realnost.

- **Investicije v odpornost:** Država bo sofinancirala postavitev mrežnikov proti toči in sistemov za oroševanje proti pozebi. To ne sme biti strošek kmeta, ampak vložek države v varnost preskrbe s hrano. Vzpostavili boljši sistem zavarovalnih premij v kmetijstvu.
- **Pametno kmetijstvo:** Prizadevali si bomo za nadaljnjo optimiziranje uporabe gnojil in škropiv, postopoma tudi z uporabo dronov, senzorjev in satelitskih podatkov. To pomeni manj kemije v okolju, manjše stroške in obilnejši, bolj zdrav pridelek. Digitalizacija in robotizacija kmetijstva sta nujni za dvig produktivnosti na majhnih razdrobljenih parcelah. Pametno kmetijstvo bomo pripeljali tudi v izobraževalni sistem in tako pritegniti mlade.
- **Namakanje:** Pospešili bomo gradnjo namakalnih sistemov, voda mora biti kmetu dostopna takrat, ko jo rastlina potrebuje.
- **Upravljanje z divjadjo:** Divjad je naravno bogastvo Slovenije, a njena prisotnost ne sme ogroziti obstoja kmetij. Če kmet zaradi ponavljajoče se škode opusti kmetovanje, izgubimo vsi – pridelovalec, kulturna krajina in naša samooskrba. Pripravili bomo učinkovite izvedbene načrte in zagotovili namenska finančna sredstva za ustrezne ukrepe in učinkovite tehnične rešitve.

Dvig zaupanja potrošnika v domačo hrano: Z dobrimi komunikacijsko promocijskimi kampanjama in sodelovanjem institucij bomo ljudem pomagali izbirati najboljše. Spodbujali bomo zadružništvo in sodelovanje proizvajalcev, da bodo lahko samostojno nastopali na trgu kot enakovreden partner trgovini. Cilj je ustvariti učinkovite, dobro organizirane agroživilske verige, ki morajo bazirati na zaupanju, poštenju in finančni disciplini ter sodelovanju in povezanosti.

Naša nafta je les: Slovenija je tretja najbolj gozdnata država v Evropi, a pogosto zgolj izvažamo hlodovino, uvažamo pa drago pohištvo ali lepljen les.

- **Cilj 50 % predelave doma:** Z davčnimi spodbudami in subvencijami bomo podprli investicije v sodobne centre za predelavo lesa (žage, proizvodnjo križno lepljenega lesa – CLT).
- **Lesena gradnja:** Pri vseh novih javnih gradnjah (vrtcih, šolah, športnih dvoranh) bomo spodbujali obvezen delež uporabe lesa. Les veže CO₂ in je najboljši gradbeni material za trajnostni prehod.
- **Slovenski državni gozdovi (SiDG):** Državno podjetje mora biti motor razvoja lesne industrije, ki domačim predelovalcem zagotavlja surovino po dolgoročnih pogodbah.
- **V gozdu je življenje:** V sodelovanju z ministrstvom, pristojnim za vzgojo in izobraževanje, bomo po Sloveniji vzpostavili mrežo gozdnih igrišč, ki bodo prostor za povezovanje mladih z naravo.

6. VARSTVO NARAVE IN BIOTSKA RAZNOVRSTNOST: ZELENİ KAPITAL

Varstvo narave ne sme biti razumljeno kot birokratska ovira za investitorje, ampak kot okvir, znotraj katerega se razvijamo.

Slovenija je ena biotsko najbolj pestrih držav na svetu. To ni le statistični podatek, temveč naš nacionalni kapital. Čista voda, opraševalci za naše sadovnjake in gozdovi, ki čistijo zrak, so »storitve«, ki nam jih narava nudi zastonj – če je ne uničimo. Narava ni svetišče, v katerega se ne sme vstopiti, je pa sistem, ki ima svoje meje vzdržljivosti.

Obnova narave – zelena infrastruktura za varnost: Infrastrukturni posegi v naravo niso vedno rešitev.

- **Natura 2000 kot priložnost:** Za upravljanje teh območij si bomo prizadevali pridobiti bistveno več evropskih sredstev. Kmetom na teh območjih bomo plačali pošteno nadomestilo za »ekosistemske storitve«, ker s košnjo varujejo naravo, ne le pridelujejo krmo.

Odgovorno rudarstvo in krožno gospodarstvo: Za obnovo Slovenije po poplavih in gradnjo infrastrukture potrebujemo milijone ton peska in kamna. A to ne sme biti izgovor za uničevanje krajine. Naredili bomo konec neurejenosti pri izkoriščanju mineralnih surovin. S strogim nadzorom in jasnimi sanacijskimi načrti bomo uredili področja kamnolomov in gramoznic. Preprečili bomo nezakonite odkope.

Upravljanje z velikimi zvermi – razum pred strahom: Slovenija je ena redkih držav, kjer sta medved in volk ohranjena v svojem naravnem okolju, kar prinaša izzive za ljudi, ki živijo na podeželju.

- **Aktivno upravljanje:** Nadaljevali bomo s politiko, ki smo jo vzpostavili v tem mandatu: aktivno upravljanje populacije po navodilih stroke. To pomeni redno spremljanje številčnosti in strokovno utemeljen odstrel, ko populacija preseže zmogljivosti okolja ali ogroža varnost ljudi.
- **Varnost ljudi na prvem mestu:** Konflikte bomo reševali hitro. Podprli bomo rejce, ki se odločijo za učinkovita zaščitna sredstva (visoke ograje, pastirski psi) in zagotovili hitra in poštena izplačila odškodnin. Naš cilj je sožitje, ki temelji na strokovnih presojah in spoštovanju kmeta.

Varstvo zemljišč in opraševalcev: Brez čebel in čmrcljev ni hrane. Brez rodovitne prsti ni kmetijstva.

- **Trajna zaščita najboljših zemljišč:** Z zakonodajo bomo trajno zaščitili najboljša kmetijska zemljišča pred pozidavo. Trgovski centri in skladišča ne sodijo na polja, ampak na degradirana območja.
- **Odgovorna raba pesticidov:** S spodbujanjem ekološkega kmetijstva in preciznih tehnologij bomo zmanjšali vnos kemije v prostor, kar bo varovalo opraševalce in podtalnico ter biotsko pestrost travnikov.

7. ZDRAVO ŽIVLJENJSKO OKOLJE

Zdravo življenjsko okolje je temelj vsakega razvoja.

Kakovost zraka, voda in tal neposredno vpliva na zdravje in počutje, stroške zdravstvenega sistema in dolgoročno konkurenčnost države. Slovenija ima na številnih področjih dobro izhodišče, vendar pa stara okoljska bremena, okoljski in podnebni pritiski in pomanjkljiv nadzor še vedno pomembno znižujejo kakovost življenjskega okolja. V preteklem mandatu smo v številnih primerih dokazali, da zmoremo voditi ambiciozno okoljsko politiko ter za njo zagotoviti široko podporo. Zagotovili bomo, da sprejeti predpisi v praksi dejansko prinesejo učinke. To pomeni dosleden nadzor, učinkovito sankcioniranje kršitev in

sistematično sanacijo območij, kjer okoljska tveganja že desetletja neposredno ogrožajo zdravje ljudi.

Čist zrak in zdrava bivalna okolja: Kakovost zraka ostaja eden večjih okoljskih izzivov, zlasti v urbanih središčih in kotlinah, pa tudi na podeželju, kjer je problematično kurjenje na trda goriva. Onesnažen zrak pomeni več kroničnih bolezni, več bolniških odsotnosti in višje stroške za javne finance. V naslednjih letih bomo:

- okrepili mrežo za spremljanje kakovosti zraka in zagotovili boljšo prostorsko pokritost meritev;
- vsako leto spodbujali zamenjavo vsaj 5.000 zastarelih kurilnih naprav z okolju prijaznejšimi rešitvami, s podporo Eko sklada;
- okrepili vlogo dimnikarskih služb in nadzor nad individualnimi kurišči.

Nišelna toleranca do okoljskega kriminala: Okoljski kriminal – zlasti nezakonito ravnanje z odpadki – spodbuja zaupanje v pravno državo, uničuje okolje in predstavlja neposredno tveganje za zdravje ljudi. Doslej so bile kazni preblage, nadzor razdrobljen, pregon pa prepočasen. Vzpostavili bomo sistem, ki bo deloval:

- zaostri bomo kazni za okoljski kriminal s spremembami kazenske in prekrškovne zakonodaje;
- v treh letih bomo vzpostavili specializirani enoti za okoljski kriminal v policiji in tožilstvu;
- povečali bomo število inšpekcijskih nadzorov za najmanj 30 %.

Učinkovito ravnanje z odpadki in prehod v krožno gospodarstvo: Prehod v krožno gospodarstvo se začne pri preprečevanju nastajanja odpadkov in nadaljuje z domačo obdelavo tistih materialnih tokov, ki nastanejo. Slovenija mora zmanjšati odvisnost od izvoza odpadkov in zapreti vrzeli v sistemu, ki omogočajo zlorabe. Ključni ukrepi bodo:

- povečanje domačih kapacitet za obdelavo posameznih tokov odpadkov;
- uvedba obveznih garancij za podjetja, ki delujejo v verigah ravnanja z odpadki;
- strožja pravila zasnove proizvodov in dajanja na trg.

Sanacija starih okoljskih bremen: Celjska kotlina, Mežiška dolina in druga degradirana industrijska območja so opomin, da se okoljski dolgovi ne izbrišejo sami od sebe. Dolžnost države je, da ščiti zdravje ljudi tam, kjer je bilo okolje v preteklosti najbolj obremenjeno. S sprejemom nove zakonodaje bomo vzpostavili jasen sistem za identifikacijo in sanacijo degradiranih območij ter zagotovili namenski finančni vir in močnega javnega izvajalca okoljskih sanacij.

Hitrejši, preglednejši in digitalni postopki: Varstvo okolja ne sme pomeniti administrativnega kaosa. Okoljski postopki morajo biti strogi, a hkrati hitri, digitalizirani in predvidljivi. Zato bomo digitalizirali postopke izdaje okoljskih dovoljenj, uvedli avtomatizirane preverbe dokumentacije ter zagotovili javno dostopne in pregledne okoljske podatke v realnem času. Posebno skrb bomo namenili presoji večjih projektov, ki imajo lahko znatnejše vplive na okolje, v duhu deregulacije pa razbremenili preostale postopke.

8. NOTRANJA VARNOST: NIČELNA TOLERANCA DO NASILJA

**Varnost je temeljna človekova pravica in predpogoj
za vsako svobodno družbo.**

Kjer vlada strah, tam ni svobode. Naša politika notranjih zadev temelji na preprostem, a neomajnem načelu: država mora vedno in povsod stati na strani žrtve in poštenega državljana.

Ne pristajamo na relativizacijo nasilja. Naj gre za družinsko nasilje, ulični ali organizirani kriminal –

odgovor države mora biti hiter, zakonit in učinkovit. V tem mandatu prehajamo od besed k dejanjem: policiji vračamo ugled, zakonodaji pa zobe.

Implementacija t. i. »Šutarjevega zakona«: Dolgo časa so pristojni opozarjali na pravne in operativne omejitve pri učinkovitem ukrepanju zoper ponavljajoče se kršitve javnega reda in varnosti. S paketom varnostne zakonodaje smo odpravili pomembne sistemske vrzeli in okrepili pravno podlago za ukrepanje. Zdaj je ključno, da se sprejeti ukrepi dosledno izvajajo v praksi, ob spoštovanju pravne države in zagotavljanju varnosti ljudi.

- **Preventivni odvzem orožja:** Policiji smo dali jasna pooblastila in politično podporo, da vstopi v prostore in preventivno odvzame orožje, takoj ko obstaja utemeljen sum ogrožanja. Ne bomo čakali na tragedijo. Orožje mora biti pod ključem, ne v rokah tistih, ki z njim ustrahujejo družine ali celotne soseske.
- **Takojšnja zaščita žrtve:** Žrtve nasilja, zlasti v družinskem krogu, so pogosto ujetnice strahu. Uvajamo strožje ukrepe prepovedi približevanja, ki bodo elektronsko nadzorovani. Vsaka kršitev te prepovedi bo sankcionirana s priporom. Logika se mora obrniti: iz skupnega bivališča se mora umakniti nasilnež, ne žrtev z otroki.
- **Jugovzhodna Slovenija in varnostno obremenjena območja:** Ne zatiskamo si oči pred težavami v določenih regijah. Posebno pozornost namenjamo območjem, kjer je stopnja kriminalitete višja in kjer prebivalci izgubljajo občutek varnosti.
 - Okrepili bomo policijsko prisotnost, predvsem pa bomo uporabili vsa zakonska sredstva za pregon t. i. bagatelne kriminalitete (kraje pridelkov, vandalizma, groženj).
 - Zakon velja za vse enako, ne glede na etnično ali socialno pripadnost. Socialni transferji ne smejo biti potuha za kriminal, zato bo sodelovanje s centri za socialno delo tesnejše, da zaščitimo predvsem otroke (projekt »Zaščita mladoletnih mamic«).

Modernizacija policije: Varnosti ne moremo zagotavljati s praznimi obljubami in zastarelo opremo. Policija mora biti korak pred kriminalci.

- **Kadrovska okrepitev in ugled:** Poklic policista mora ponovno postati spoštovan in zaželen. Z novim plačnim sistemom smo ustavili realni padec plač, zdaj uvajamo ciljne štipendijske sheme in karijerne poti, da privabimo mlade. Policist mora biti za svoje tvegano delo pošteno plačan. Z novim sistemom štipendiranja in izboljšanimi delovnimi pogoji (skladno z Resolucijo o razvoju policije do 2035) bomo policijo vrnili med ugledne delodajalce. Poleg splošnih policistov bomo aktivno zaposlovali strokovnjake za kibernetko varnost, digitalno forenziko in nove tehnologije.
- **Oprema:** Nadaljevali bomo s strateškimi investicijami v osebno zaščitno opremo in vozila, saj je varnost policistov pogoj za varnost državljanov.
- **Vidnost v skupnosti:** Vračamo koncept vodje policijskega okoliša. Policist ne sme biti le uradnik v patrolnem vozilu, ampak oseba, ki pozna sosesko, ljudi in težave.
- **Tehnološki preskok in nadzor:** Kriminalci uporabljajo najnovejšo tehnologijo, policija ne sme zaostajati. Investirali bomo v telesne kamere za vse policiste v postopkih – to varuje državljana pred prekoračitvijo pooblastil in policista pred lažnimi obtožbami. Na kritičnih točkah in mejnih prehodih uvajamo napreden videonadzor in uporabo dronov za nadzor terena. Vzpostavili bomo strateško partnerstvo s področjem zasebne in korporativne varnosti za boljšo izmenjavo informacij in zaščito gospodarske infrastrukture.

Helikopterska nujna medicinska pomoč (HNMP): Reševanje življenj v gorah ali na cesti ne sme biti improvizacija, odvisna od razpoložljivosti vojaških ali policijskih plovil. Po zgledu najrazvitejših držav ustanovljamo samostojno državno službo z namensko floto reševalnih helikopterjev, ki bodo opremljeni kot leteče intenzivne enote. Z vzpostavitvijo mreže treh baz (Maribor, Brnik in nova strateška lokacija na jugu/Primorskem) bomo zagotovili, da bo helikopter pri ponesrečencu kjerkoli v Sloveniji v najkrajšem možnem času (cilj je 15 minut). Služba bo delovala 24 ur na dan, 7 dni v tednu, tudi ponoči in v slabem vremenu, kar trenutno ni vedno mogoče. To je standard, ki si ga naši državljani zaslužijo.

Upravljanje migracij: Slovenija ostaja zavezana humanitarnim vrednotam in pomoči ljudem v stiski,

vendar migracijska politika ne sme biti prepuščena stihiji. Zagovarjamo zakonitost, varnost in jasno urejene postopke. Le učinkovit sistem, ki hitro loči med upravičenci do azila in zlorabami, omogoča varnost vsem – tako našim državljanom kot tistim, ki resnično potrebujejo zaščito.

- **Novi pakt o migracijah:** Dosledno bomo izvajali novi evropski Pakt o migracijah in azilu. Zavzemamo se za strožje preverjanje na zunanjih mejah in jasno ločnico med tistimi, ki potrebujejo zaščito, in ekonomskimi migranti.
- **Hitri postopki in vračanje:** Racionalizirali bomo azilne postopke. Tistim, ki bežijo pred vojno, bomo pomagali in jih integrirali. Tiste, ki zlorablajo sistem, ne izpolnjujejo pogojev ali na naših tleh storijo kaznivo dejanje, bomo vračali v izvirne ali varne tretje države.
- **Boj proti tihotapcem:** Varnost naših državljanov je na prvem mestu, zato bomo okrepili obveščevalno dejavnost in mednarodno sodelovanje za razbijanje tihotapskih mrež, ki služijo na nesreči ljudi.
- **Aktivne integracijske politike:** Od ljudi, ki bodo v Sloveniji ostali, pričakujemo, da se bodo integrirali in aktivno vključili v našo družbo. Del tega je tudi razumevanje slovenskega jezika in spoštovanje naših zakonov, vrednot in načina življenja.

9. OBRAMBA IN ODPORNOST: MIR NI SAMOUMEVEN

Gradimo obrambni sistem, ki ne bo le odvrčal morebitnih groženj, ampak bo služil kot hrbtenica zaščite prebivalstva ob naravnih nesrečah.

Dolgo smo živeli v prepričanju, da je vojna v Evropi stvar preteklosti in da nam varnost pripada sama po sebi. Agresija na Ukrajino, napetosti na Bližnjem vzhodu in vse pogostejše hibridne grožnje so to iluzijo razbile. Mir ni samoumeven, mir je treba aktivno varovati. Slovenija svojo vlogo v zavezništvu NATO in mednarodni skupnosti razume kot zavezo k soodgovornosti. Nismo le porabniki varnosti, ampak zanesljiva partnerica, ki prispeva k skupni stabilnosti. Zavedamo se, da se suverenost začne doma, zato je naša varnost primarno naša naloga.

Investicije v varnost – Cilj 3 % BDP: Desetletje in pol smo Slovensko vojsko finančno izčrpavali. Rezultat so bili zastarela oprema, nezadovoljni vojaki in nizka bojna pripravljenost. Ta trend smo v tem mandatu odločno obrnili.

- **Doseganje zavez:** Do konca leta 2025 smo presegli zavezo 2 % BDP za obrambo. A geopolitična realnost zahteva več. Naš strateški cilj do leta 2030 je postopno in vzdržno povečanje proti 3 % BDP. Vendar pa to nikakor ne bo omejeno v nakupe orožja. Cilj je izvedba čim večjega števila projektov t. i. dvojne rabe – projektov, ki vzajemno gradijo obrambne, varnostne in konkurenčne zmogljivosti Slovenije.
- **Vojska je več kot le orožje, je hrbtenica zaščite ljudi:** Sodobna vojska še zdaleč ni le orodje za vojaško delovanje ali agresivno obrambo. Je multidisciplinarna organizacija, ki je prva na terenu, ko odpovejo drugi sistemi. Ko pride do katastrofalnih poplav, žledu ali potresov, ima le vojska potrebno logistiko, težko inženirsko mehanizacijo in organizacijo za množično pomoč. Investicija v vojaški tovornjak je investicija v prevoz hrane odrezanim vasem. Investicija v pontonski most je investicija v povezavo ljudi, ko voda odnese ceste. Vojaška saniteta in logistika sta ključni rezervi civilnega zdravstva v primeru pandemij ali masovnih nesreč. Krepitev vojske je torej krepitev civilne odpornosti.

Modernizacija – pametna oprema in slovensko znanje: Izvajamo najobsežnejši cikel opremljanja v zgodovini samostojne Slovenije (Srednjeročni obrambni program 2026–2031). Ne kupujemo stihijsko, kupujemo sisteme dvojne rabe.

- **Zračna obramba:** Vojna v Ukrajini je dokazala, da je obramba neba ključna. Kupujemo sodobne sisteme zračne obrambe (npr. IRIS-T), s katerimi bomo prvič v zgodovini sami sposobni učinkovito braniti slovensko nebo, mesta in strateške objekte pred raketnimi in letalskimi grožnjami.
- **Slovenska industrija in droni:** Ne bomo le kupci tuje opreme. Naš pogoj pri vseh velikih nakupih je vključevanje slovenske obrambne industrije. Vlagamo v razvoj domačih tehnologij, zlasti na področju brezpilotnih letalnikov (dronov), C4I sistemov in naprednih materialov.
- **Raziskave in razvoj (R&R):** Vsaj 2 % obrambnega proračuna bomo namensko usmerili v raziskave in razvoj. Spodbujamo tehnologije dvojne rabe, ki so uporabne tako v vojski kot v civilnem življenju (npr. senzorji za odkrivanje požarov, umetna inteligenca).

Odpornost družbe in civilna zaščita – vojska pomaga ljudem: Sodobna vojska ni namenjena le boju, ampak je prva, ki priskoči na pomoč ob naravnih katastrofah. Koncept dvojne rabe je naše vodilo.

- **Enota za gašenje iz zraka:** Po katastrofalnem požaru na Krasu nismo čakali. Kupili smo 4 letala Air Tractor in vzpostavili posebno letalsko enoto za gašenje. Danes Slovenija ni več nemočna: gasimo sami in pomagamo sosedom. To floto bomo vzdrževali in širili.
- **Inženirska pomoč:** Ob poplavih leta 2023 je bilo jasno, da ima le vojska težko mehanizacijo in pontonske mostove, ki lahko premostijo deroče reke. Investirali bomo v krepitev inženirskih enot, ki bodo v miru gradile in sanirale posledice nesreč.
- **Kritična infrastruktura:** Sprejeli bomo novo strategijo in zakonodajo za zaščito kritične infrastrukture. Fizično in kibernetško bomo »zaklenili« ključne objekte – jedrsko elektrarno, vodovodne sisteme, distribucijsko omrežje in bolnišnice. Hibridne grožnje (napad na elektroenergetski sistem) so realna nevarnost, na katero bomo pripravljeni.

Človeški kapital in odporna družba: Najsodobnejša tehnika je brez vrednosti, če ni usposobljenih ljudi in zavedne družbe.

- **Uspeh pri pridobivanju kadrov:** Uspeli smo ustaviti dolgoletni trend odhajanja in drastičnega manjšanja števila pripadnikov slovenske vojske. Z dvigom plač, izboljšanjem pogojev dela in uspešnimi promocijskimi kampanjami se je zanimanje za vojaški poklic in prostovoljno služenje bistveno povečalo. Prvič po dolгих letih beležimo pozitivne številke pri naboru.
- **Vojak 21. stoletja:** Prenovili bomo status vojaka. Vojaški poklic mora biti konkurenčen na trgu dela – tako plačno kot z možnostjo izobraževanja in prehoda v drugo kariero v javnem sektorju po koncu službe.
- **Vzgoja za odpornost:** Obrambne vsebine bomo vrnili v šolski sistem in družbo. Ne gre za militarizacijo, ampak za dvig odpornosti. Mladi morajo vedeti, kako ravnati v primeru kriz, kako nuditi prvo pomoč in kaj pomeni državljanska odgovornost. Ponos na lastno državo in pripravljenost pomagati skupnosti sta vrednoti, ki ju bomo aktivno spodbujali.

10. PRAVOSODJE: PRAVICA NE SME ČAKATI

Neodvisno in učinkovito pravosodje je temelj vsake demokratične družbe.

Pričakujemo aktivno in učinkovito delovanje ter zakonite in pravične odločitve. Ljudje ne smejo imeti občutka, da pravica velja le za tiste z globokimi žepi ali da se »velikim ribam« ne zgodi nič. Pravica, na katero je treba čakati deset let, ni pravica, ampak zanikanje pravice. Zato nadaljujemo korenite strukturne spremembe, ki bodo ustvarile učinkovito, hitro in sodobno pravosodje.

Reorganizacija sodišč – zgodovinska prenova mreže: Z letom 2027 stopa v veljavo najobsežnejša reforma sodne mreže v zgodovini samostojne Slovenije, podprta s paketom štirih novih zakonov (Zakon o sodiščih, Zakon o sodnikih, Zakon o tožilstvu in Zakon o Sodnem svetu.).

- **Okrožje kot osnova:** Ukinjamo nepregleden in neučinkovit sistem majhnih okrajnih sodišč. Uvajamo okrožje kot osnovno organizacijsko raven in enovitega sodnika prve stopnje.
- **Enakomerna obremenitev:** S tem ukrepom bomo odpravili nedopustne razlike, ko so sodniki na različnih sodiščih zelo nepravilno in neenako obremenjeni. Sprememba omogoča tudi lažje prerazporejanje zadev in s tem hitrejšo sojenje za državljane.
- **Specializacija za kakovost:** Reforma bo omogočila specializacijo sodnikov za zahtevna področja, kot so gospodarski kriminal, davčne utaje ali kibernetična varnost. Specialist sodi hitreje in bolj kvalitetno kot generalist.

Razbremenitev sodišč – sodnik naj sodi: Sodišča so preobremenjena z administrativnimi opravili, ki niso sojenje ali pisanje sodb. Sodniki morajo imeti čas za sojenje v kazenskih postopkih in reševanje težkih sporov.

- **Prenos na notarje:** Nesporne zapuščinske zadeve in določene nepravdne postopke bomo prenesli na notarje. To je preizkušen model v najrazvitejših državah EU, tudi v Avstriji in Nemčiji. Za državljana to pomeni drastično pospešitev postopkov dedovanja (urejeno v nekaj tednih, ne mesecih) in boljšo dostopnost storitev bližje domu, brez dodatnih stroškov, za sodišča pa razbremenitev.

Sodoben kazenski pregon in digitalizacija: Kriminal se ne dogaja več le na ulici, ampak se seli na splet in v sive cone digitalnega sveta.

- **Boj proti novim oblikam kriminala:** Posodobili bomo Kazenski zakonik za učinkovit pregon zlorab umetne inteligence (»deepfake«), spletnega nasilja, sovražnega govora in okoljskega kriminala.
- **Digitalizacija spisov:** Popolna digitalizacija sodnih spisov bo omogočila hitrejši pretok informacij med policijo, tožilstvom in sodiščem. Nič več izgubljenih papirjev in prelaganja obravnav zaradi neizročenih vabil.
- **Zaščita žrtev (sekundarna viktimizacija):** Nadaljevali bomo s krepitvijo položaja oškodovancev v kazenskem postopku. Preprečili bomo sekundarno viktimizacijo – ponavljajoča in travmatična zaslišanja žrtev nasilja, zlasti otrok in žensk. Uvedli bomo širšo uporabo varnih sob (»Barnahus«) in videokonferenčnih zaslišanj, da se žrtvi v sodni dvorani ni treba soočiti s storilcem iz oči v oči.

Učinkovita veriga: policija – tožilstvo – sodišče: Državljanu je vseeno, kateri organ je kriv za zastaranje – zanj je kriv »sistem«. Zato ne bomo več dopuščali prelaganja odgovornosti.

- **Povezljivost:** Vzpostavili bomo protokole za tesnejše sodelovanje in izmenjavo podatkov med policijo, tožilstvom in sodiščem v realnem času.
- **Skupne preiskovalne skupine:** Pri najtežjih oblikah gospodarskega kriminala in korupcije bomo spodbujali ustanavljanje specializiranih *ad hoc* skupin, kjer kriminalisti in tožilci delajo z roko v roki od prvega dne preiskave.

Organiziran kriminal in boj proti korupciji: Organiziran kriminal in korupcija sta rak vsake

demokratske družbe in največja sovražnika pravne države, zato ju bomo neusmiljeno preganjali.

- **Izločitev dokazov:** V sodelovanju s stroko bomo prenovili obstoječi institut izločitve dokazov, tako da bo ta primerljiv z drugimi državami EU, v skladu s trendi na področju kriminalitete ter bo prispeval k manj zastaranjem v kazenskih in korupcijskih postopkih.
- **Integriteta:** Še naprej si bomo prizadevali za visoke standarde delovanja in enakost pred zakonom. Zaupanje v pravno državo pade vsakič, ko se pojavi sum, da so nosilci oblasti nad zakonom.

Neodvisnost in odgovornost: Pravosodje mora biti neodvisno od politike, a hkrati odgovorno do javnosti. S sprejetimi sistemskimi spremembami in ureditvijo plačnega položaja sodnikov in tožilcev javnost zdaj

upravičeno pričakuje učinkovitost dela in rezultate.

- **Transparentnost:** Povečali bomo transparentnost delovanja Sodnega sveta in postopkov imenovanja sodnikov. Sodstvo se mora odpreti javnosti.
- **Plačni položaj:** Uredili smo materialni položaj sodnikov in tožilcev, kar je bil predpogoj za neodvisnost.

11. JAVNA UPRAVA IN DEMOKRACIJA DRŽAVA KOT SERVIS

Naša vizija je država, ki deluje hitro, učinkovito in digitalno.

Javna uprava ne sme biti »oblast«, ki državljanu postavlja ovire, temveč servis, ki rešuje njegove življenjske situacije. Naša vizija je država, ki deluje hitro, učinkovito in digitalno – kot aplikacija na telefonu, ki preprosto deluje. Da bi to dosegli, moramo prenoviti tako politični sistem, ki je postal preveč tog, kot upravni aparat, ki se sooča s kadrovsko krizo.

Politične reforme – moč vračamo volivcem: Ljudje imajo občutek, da njihov glas na volitvah ne šteje dovolj in da o vsem odločajo strankarske centrale. To bomo spremenili.

- **Obvezni preferenčni glas:** Še naprej bomo vztrajali pri uvedbi obveznega preferenčnega glasu na volitvah v Državni zbor, kar so volivci že podprli na referendumu. Volivec mora imeti moč, da neposredno izbere človeka, ki ga bo zastopal, ne pa da je to prepuščeno interesom vodstva stranke. To bo okrepilo odgovornost poslancev do volivcev in zmanjšalo moč strankarskih elit.
- **Učinkovito imenovanje vlade:** V svetu, kjer se krize vrstijo druga za drugo, si ne moremo privoščiti mesecev zamud pri sestavljanju vlade. Namesto dolgotrajnega postopka z zaslišanji vsakega ministra posebej pred delovnimi telesi bomo uvedli neposredna imenovanja na predlog mandatarja. Mandatar bo predstavil ekipo in program, Državni zbor pa bo glasoval o vladi kot celoti. Vlada mora začeti delati takoj po imenovanju predsednika vlade.
- **Participativni proračun:** Demokracija se začne na lokalni ravni. Še naprej bomo aktivno spodbujali občine, da del proračuna namenijo projektom, ki jih neposredno predlagajo in izglasujejo občani. Ljudje najboljše vedo, ali potrebujejo igrišče ali pločnik.

Civilna družba – partner, ne nasprotnik: Aktivna civilna družba je imunski sistem demokracije.

- **Sistemske financiranje:** Uredili bomo stabilno in transparentno financiranje nevladnih organizacij (NVO), ki opravljajo naloge v javnem interesu (gasilci, humanitarne organizacije, kultura, varstvo okolja) in so partner države.
- **Prostovoljstvo:** Z novim Zakonom o prostovoljstvu bomo olajšali delo tisočim prostovoljcem in organizacijam ter jim priznali status, ki si ga zaslužijo. Prostovoljstvo je temelj solidarne družbe.

Javna uprava: od birokracije do rešitev: Slovenska javna uprava je pod hudim demografskim pritiskom. Povprečna starost uradnikov je visoka, mladi pa se za delo v javnem sektorju ne odločajo v zadostnem številu.

- **Pomladitev in talenti:** Javna uprava mora postati privlačnejši delodajalec. S ciljnim študentskimi shemami bomo v upravo privabili mlade talente, zlasti IT strokovnjake in projektne vodje.
- **Vodstvene kompetence:** Vlagali bomo v usposabljanje vodij.
- **Odprava administrativnih ovir:** Ustanovili bomo stalno skupino za poenostavitve, ki bo v sodelovanju z gospodarstvom sistematično ukinjala nepotrebna poročila in postopke. Naš cilj je zmanjšanje birokratskih stroškov za 25 %.

- **Ukinitev krajevne pristojnosti:** Za večino storitev bomo popolnoma ukinili krajevno pristojnost. Državljan bo lahko zadevo uredil na katerikoli upravni enoti v Sloveniji ali, še bolje, od doma preko spleta.
- **Digitalna preobrazba:** Digitalizacija pomeni popolno preobrazbo, pospešitev in poenostavitev procesov.

Decentralizacija: Razvojni razkorak med centrom in obrobjem se še vedno povečuje. Občine so različno zmogljive za izvedbo velikih projektov, država pa preveč oddaljena.

- **Funkcionalne regije:** Razvoj mora iti v smeri funkcionalnih regij. Ne želimo nove birokracije in novih stavb, ampak regije, ki bodo imele razvojno moč. Funkcionalne regije bodo prevzele naloge planiranja prostora, regionalnega javnega prometa, upravljanja z odpadki in črpanja evropskih sredstev. Odločanje o razvoju regije mora biti v rokah ljudi, ki tam živijo.
- **Povezovanje občin:** Spodbujali bomo prostovoljno združevanje manjših občin pri izvajanju storitev (skupne uprave, skupna komunala), kar prinaša nižje stroške in boljše storitve za občane.

Zelena in transparentna uprava: Država mora biti zgled.

- **Zelena javno naročanje:** Pri javnih nabavah edino merilo ne bo več zgolj najnižja cena, ampak tudi trajnost, lokalni izvor in okoljski odtis.
- **Transparentnost predpisov:** Zagotovili bomo, da bodo vsi občinski in državni predpisi prosto dostopni in digitalno berljivi v enotnih bazah, kar povečuje pravno varnost podjetij in državljanov.

12. ZUNANJA POLITIKA: ODLOČNA IN NAČELNA

Naša zunanja politika mora temeljiti predvsem na moči argumenta, doslednem spoštovanju mednarodnega prava ter neomajni zavezanosti miru in varovanju človekovih pravic.

Živimo v času velikih globalnih premikov, ko so temeljna načela mednarodnega reda vse pogostejše postavljena na preizkušnjo. V takšnem okolju pasivnost ni izbira. Slovenija se je v mednarodnem prostoru uveljavila kot verodostojna in proaktivna partnerica, ki ne čaka na odločitve drugih, ampak jih pomaga sooblikovati. Z uspešnim delom v Varnostnem svetu OZN smo dokazali, da velikost države ni ovira za pomemben prispevek k reševanju globalnih izzivov. Nasprotno: s strokovnim, povezovalnim in načelnim delovanjem smo okrepili ugled Slovenije v svetu.

Aktivna mirovna politika – brez dvojnih meril: Naša verodostojnost temelji na tem, da ne merimo z dvojnimi vatli. Agresija je agresija, ne glede na to, kdo jo izvaja.

- **Ukrajina:** Jasno in nedvoumno podpiramo ozemeljsko celovitost Ukrajine. Ruska okupacija je kršitev Ustanovne listine OZN. Ukrajini bomo pomagali, humanitarno in pri povojni obnovi, vendar bomo hkrati glasni zagovorniki iskanja mirovnih rešitev, ki bodo ustavile prelivanje krvi.
- **Gaza in Bližnji vzhod:** Priznanje Palestine je bil moralni imperativ in prvi korak. Ostro obsojamo genocidno politiko, nezakonito gradnjo naselbin na Zahodnem bregu in nasilje naseljencev. Zahtevamo takojšnjo prekinitev ognja in neoviran dostop humanitarne pomoči. Edina pot do trajnega miru je rešitev dveh držav, kjer bosta Izrael in Palestina živela v miru in varnosti. Dokler mednarodna skupnost sramotno molči, bo Slovenija njen glas vesti.

Slovenija kot humanitarna sila: Slovenija svojega globalnega vpliva ne meri z velikostjo vojaških sil, temveč s kakovostjo naše diplomacije, strokovnim znanjem in učinkovitostjo humanitarne pomoči.

- **Razminiranje in pomoč žrtvam (ITF):** Okrepili bomo delovanje ustanove ITF – Ustanove za krepitev človekove varnosti. Slovenija je uveljavljena na področju razminiranja in rehabilitacije žrtev min,

naše znanje rešuje življenja v Ukrajini, Gazi in na Balkanu.

- **Pomoč ljudem, ne režimom:** Naša razvojna pomoč bo ciljno usmerjena v projekte, ki neposredno koristijo ljudem: v gradnjo šol, vodovodov in bolnišnic, zlasti v Afriki in na Balkanu.

Gospodarska diplomacija: Država bo s političnimi obiski na najvišji ravni sistematično odpirala vrata slovenskim podjetjem na trgih, kjer politika in gospodarstvo hodita z roko v roki (Azija, Bližnji vzhod).

Zahodni Balkan in širitev EU – naš strateški interes: Stabilnost in napredek Zahodnega Balkana sta vitalnega pomena za varnost in blaginjo Slovenije. Regija je naše naravno gospodarsko zaledje in varnostno »dvorišče«.

- **Glavni zagovornik širitve:** Slovenija bo ostala glasna zagovornica širitve EU na Zahodni Balkan. Integracija regije v EU je najboljši porok za stabilnost in edina pot, da se prepreči vpliv tretjih akterjev, ki regiji ne želijo dobro.
- **Slovenija kot most:** Zaradi poznavanja regije, zgodovinskih vezi in zaupanja bomo še naprej delovali kot ključni povezovalci med Brusljem in prestolnicami Zahodnega Balkana.

Suverenost v zavezništvi: Smo zvesti člani EU in zavezništva NATO, hkrati pa zagovarjamo večjo strateško avtonomijo Evrope.

- **Evropska strateška avtonomija:** Zavzemamo se za Evropo, ki je sposobna sama poskrbeti za svoje ključne interese – od obrambe do energetike in tehnologije – in ki v globalnih odnosih nastopa enotno. Zagovarjamo močnejšo in bolj neodvisno Evropo, ki ne bo odvisna od volitev v ZDA ali energentov iz Rusije.
- **Glas razuma:** Znotraj zavezništev si bomo prizadevali za dialog in rešitve, ki krepijo mednarodno pravo in solidarnost.
- **Pravica do lastnega mnenja:** Znotraj zavezništev si bomo upali izraziti nestrinjanje, ko bodo predlagani ukrepi v nasprotju z našimi vrednotami ali interesi.
- Slovenci nismo le dobra dva milijona prebivalcev znotraj meja, ampak globalna skupnost.
- **Enoten kulturni in gospodarski prostor:** Skrb za avtohtone slovenske manjšine v sosednjih državah ostaja naša ustavna in moralna prioriteta. Podpirali bomo njihove programe in gospodarski razvoj, saj so most do sosedov.
- **Znanje brez meja:** S sodobnimi digitalnimi orodji bomo tesneje povezali slovenske znanstvenike, umetnike in gospodarstvenike po svetu z matico. Cilj ni le ohranjanje folklorne, temveč »kroženje možganov« in vključevanje njihovih znanj in povezav v razvoj Slovenije.

VIZIJA SLOVENIJE 2030: DRŽAVA, KI JI ZAUPAMO

Živimo v desetletju prelomov. Svet, kot smo ga poznali, izginja. Soočeni smo z vojnami v sosesčini, podnebnimi ekstremi in tehnološko revolucijo, ki korenito spreminja način, kako delamo in živimo. V takšnem svetu stare rešitve ne delujejo več. Pasivnost pomeni nazadovanje, naivnost pa ranljivost.

Slovenija je v preteklem mandatu dokazala svojo odpornost. Prestali smo energetske šoke in se pobrali po uničujočih poplavih. A zgolj preživetje ni dovolj. Naša ambicija ni le država, ki »gasi požare«, ampak država, ki **strateško gradi svojo prihodnost**.

Naša vizija za leto 2030 je jasna: **Slovenija kot varna, suverena in inovativna skupnost**. Država, kjer uspeh ni rezerviran za peščico in kjer varnost ni odvisna od gmotnega stanja.

SOCIALNA VARNOST KOT ODSKOČNA DESKA

Socialna država 21. stoletja ni birokratska ustanova, ki deli miloščino, temveč aktivna sila, ki vsakomur omogoči, da izkoristi svoj potencial.

- Zgradili bomo 20.000 javnih najemnih stanovanj in ustavili špekulacije na nepremičninskem trgu. Stanovanje za mlade ne bo več nedosegljiv sen, ampak infrastruktura svobode, ki omogoča osamosvojitve in ustvarjanje družine.
- Naša zaveza javnemu zdravstvu je absolutna. Ne bomo pristali na tiho privatizacijo. Z digitalizacijo, plačevanjem po učinku in jasnim odnosom med javnim in zasebnim bomo skrajšali čakalne vrste. Pacient mora vedno biti v ospredju.
- Pokojnine ne bodo socialna pomoč, ampak zaslužen plačilo za preteklo delo, ki ne sme pasti pod prag revščine. Z izvajanjem dolgotrajne oskrbe bomo poskrbeli, da starost ne bo sinonim za osamljenost in revščino.

GOSPODARSTVO ZNANJA IN DRUŽBA POTENCIALOV

Slovenija je država izjemnih ljudi. Naš edini pravi naravni vir je znanje, naša edina pot pa ustvarjanje visoke dodane vrednosti. Uspešne so lahko le tiste družbe, ki bodo znale prepoznati svoje potenciale in aktivirati vsak talent.

- Ne bomo kaznovali uspeha, delo se mora izplačati. Z razvojno kapico in davčnimi spodbudami bomo nagradili vrhunske strokovnjake, da bodo svojo prihodnost gradili doma. Privabljali bomo nove talente.
- Energetska neodvisnost ni le ekološko, ampak varnostno vprašanje. Z nadaljevanjem projekta drugega bloka jedrske elektrarne in pospešenimi vlaganji v obnovljive vire bomo zagotovili, da bo slovenska energija čista in zanesljiva.
- Prilagajamo se novim razmeram, trajnostni prehod je priložnost za reindustrializacijo Slovenije z novimi, čistimi tehnologijami.
- Prehajamo od učenja na pamet k razumevanju sveta. Učitelju vračamo ugled, šoli pa vlogo skupnosti. Digitalizacija bo orodje, ne nadomestek za človeški stik.
- Zagotovili bomo, da slovenščina ostane enakopraven jezik globalne komunikacije, kultura pa dostopna vsem – od največjega gledališča do vaškega kulturnega doma.

VARNA IN SUVERENA DRŽAVA

Varnost je predpogoj svobode.

- Policija bo učinkovita in blizu ljudem, sodstvo pa hitro in strokovno. Pravica, na katero čakaš 10 let, ni pravica. Uvedli bomo ničelno toleranco do nasilja in korupcije.
- Biti suveren pomeni, da si zmožen sam poskrbeti zase. To pomeni lastno hrano na policah, nadzor nad vodo in gozdovi ter vojsko in civilno zaščito, ki sta sposobni braniti državo in pomagati ljudem ob nesrečah.
- Slovenija bo v mednarodnem prostoru glas razuma in miru. Smo odgovorna in konstruktivna članica EU in zavezništva NATO, a si pridržujemo pravico do lastnega mnenja. Naša zunanja politika bo načelna, samozavestna in usmerjena v krepitev mednarodnega prava.

*Gradimo državo, ki ne bo le opazovalka sprememb, ampak njihov soustvarjalec.
Državo, kjer mladi vidijo prihodnost, starejši varnost, delavni pa priložnost.*

Odprta. Povezana. Odporna. SLOVENIJA 2030.

GREMO NAPREJ.

22. 3. 2026
POJDITE NA VOLITVE
IN OBKROŽITE
SVOBODO

Svoboda
naprej!